

Suomi ja Agenda 2030

– Kansalaisjärjestöjen
seurantaportti

2018

RAPORTTISARJA NRO: 126

JULKAISIJA

Keva ry

JULKAISTU

Toukokuu 2018

ISBN (NID)

978-952-200-254-9

ISBN (PDF)

978-952-200-255-6

ISSN

1236-4797

KIRJOITTAJAT

Dodo ry

Keva ry

Käymäläseura Huussi ry

Luonto-Liitto ry

Maan ystävät ry

Reilu kauppa ry

Siemenpuu-säätiö

LAYOUT

Nici Lönnberg

TOIMITTANEET

Outi Hakkarainen

Katja Hintikainen

Anna-Stiina Lundqvist

Sanna Ra

KEPA RY

Elimäenkatu 25–27

00260 Helsinki, Finland

+358 9 584 233

info@kepa.fi

kepa.fi

*Kevan toimintaa tuetaan ulkoministeriön
kehitysyhteistyövaroista.*

Sisällys

Johdanto	1
Tavoite 6: Puhdas vesi ja sanitaatio	3
Globaali, kansallinen ja paikallinen – Käymäläseura Huussi ry	
Tavoite 7: Edullista ja puhdasta energiaa	8
Globaali – Siemenpuu-säätiö Kansallinen ja paikallinen – Maan ystävät ry	
Tavoite 11: Kestävät kaupungit ja yhteisöt	12
Globaali, kansallinen ja paikallinen – Dodo ry	
Tavoite 12: Vastuullista kuluttamista	15
Globaali, kansallinen ja paikallinen – Reilu kauppa ry	
Tavoite 15. Maanpäällinen elämä	18
Globaali, kansallinen ja paikallinen – Luonto-Liitto ry	
Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus	22
Globaali, kansallinen ja paikallinen – Keva ry	

Kestävä kehitys päätöksenteon ohjenuoraksi

SUOMEN SEURAAVA HALLITUS on paljon vartijana. Se laatii ensimmäisen uuden hallitusohjelman sen jälkeen, kun maailman maat syksyllä 2015 sopivat kestävä kehityksen tavoitteista ja hyväksyivät saman vuoden joulukuussa Pariisin ilmastopöytäkirjan. Nämä sitoumukset velvoittavat myös tulevaa hallitusta.

Suomi on alkanut edistää ripeästi kestävä kehityksen Agenda 2030 -ohjelmaa. Nykyhallitus laati kansallisen toimeenpanosuunnitelman ensimmäisten maiden joukossa jo vuoden 2017 alussa sekä määritteli kansalliset indikaattorit, joilla seurataan Suomen edistymistä. Indikaattoreita laatimaan perustettiin monialainen asiantuntijaryhmä, jonka asema on kuluneen vuoden aikana vakiinnutettu. Sen työkenttää on myös laajennettu koskemaan seurannan kehittämistä. Samalla Agenda 2030 -ohjelman toimeenpanon koordinaatiolle ja kehittämiselle osoitettiin lisää henkilöresursseja valtioneuvostonkanslian alaisuuteen.

Valtiovarainministeriö laittoi alulle ainutlaatuisen prosessin, jossa tarkastellaan valtion budjettia kestävä kehityksen näkökulmasta. Liikkeelle on lähdetty kuitenkin varovaisesti. Vuoden 2019 talousarvioesitystä tarkastellaan pääasiassa ilmastomuutoksen näkökulmasta, ja siinä keskitytään kansallisen toimeenpanosuunnitelman hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi -osa-alueeseen. Kestävä kehityksen huomioimista budjetinlaadinnassa on tarpeellista kehittää siten, että arvioimme myös muita osa-alueita. Syytä on myös kohdistaa rohkeasti katse kestävä kehitykselle haitallisiin päätöksiin, kuten fossiilisten polttoaineiden verotuksiin ja muihin jopa kestävä kehityksen vastaisiin toimiin.

Tällä hallituskaudella tehtävä ulkopuolinen evaluaatio Agenda 2030 -ohjelman kansallisesta toteutuksesta tarjoaa tietoa uuden hallitusohjelman laadintaan. Viime vuosina luodut rakenteet antavat hyviä eväitä seuraavalle päättäjäjoukolle ja viranomaisille, mutta vaativat runsaasti kehittämistä.

Kulutuksen vähentäminen vaatii huomiota

Kestävä kehityksen tavoitteet nivoutuvat tiiviisti yhteen ja voivat olla myös ristiriidassa keskenään. Tämä vaatii päättäjiltä selkeiden päämäärien asettamista ja priorisointia.

Ilmastomuutoksen hillintä on yksi keskeisimmistä kestävä kehityksen osa-alueista, joka kytkeytyy myös useisiin tämän raportin käsittelemiін tavoitteisiin. Suomalaiselle vesiosaamiselle on tarvetta, kun ilmastomuutos verottaa makean veden varantoja globaalisti. Tähän osaamiseen olisi viisasta satsata. Kansainvälinen energiajärjestö IEA kertoi, että vuonna 2017 maailman energiaan liittyvät hiilipäästöt nousivat historiallisen korkealle.¹ Suunta on kestävä ja Suomen on tehtävä osansa päästöjen saattamiseksi laskuun. Hallitukselta odotetaan syyskaudella 2018 esitystä laista, joka kieltää kivihiiilen energiakäytön vuoteen 2029 mennessä. Lisäksi hallitus lupaa tukea nopeammassa aikataulussa kivihiilestä luopuville voimalaitoksille. Tämä on tervetullut avaus, vaikka tavoiteaikataulun olisi tähdättävä kivihiilestä luopumiseen vuoteen 2025 mennessä. Hallituksen asialis-

¹ IEA (2018). Global Energy and CO2 Status Report. <http://www.iea.org/geco/>

talle tulisi mahtua myös turpeen käytön lopettaminen vuoteen 2025 mennessä, kehitysmaiden ilmastotoimien tukeminen huomattavasti nykyistä vahvemmin sekä erilaisten paikallisten ja yhteisöllisten puhtaan energian ratkaisujen edistäminen.

Luontoamme uhkaavat ilmastonmuutoksen lisäksi myös hallinnolliset mullistukset, mikäli uudistuksissa ei varmisteta luonnon- ja ympäristönsuojelun resursseja ja tehokkuutta. Käsillä olevassa maakuntamallista on poistettu viranomaisen valitusoikeus sellaisten hankkeiden osalta, joita pidetään esimerkiksi ekologisesti kestäättöminä.

“ Kestävän kehityksen kannalta on keskeistä, että päätöksenteossa ymmärretään kulutuksemme kokonaisvaikutukset. ”

Suunnitelmien pelätään heikentävän myös ympäristöluvien valvontaan, kun yleisen edun valvontaan keskittyvä valvontayksikkö on esitetty poistettavaksi. Nyt esitetty malli herättää syystäkin kysymyksen siitä, kuinka Suomessa turvataan luontoarvot ja luonnon monimuotoisuus sekä estetään ympäristön pilaantuminen (ks. tavoite 15 Maanpäällinen elämä, s. 18–21). Ei sovi myöskään unohtaa lähes tyviä maakuntavaaleja ja sitä, kuinka maakuntahallinnon tehtävät määritellään ja järjestetään. Olisi kestäättöntä olla huomioimatta kestävän kehityksen tavoitteita kaikilla päätöksenteon tasoilla.

Kestävän kehityksen kannalta on keskeistä, että suomalaisessa päätöksenteossa ymmärretään kulutuksemme kokonaisvaikutukset. Esimerkiksi lähes puolet suomalaisten vesijalanjäljestä muodostuu Suomen ulkopuolella tapahtuvista tuotantoketjuista. Kansallisia indikaattoreita laati- neessa ryhmässä tehtiin hätkähdyttävä havainto siitä, että meillä ei Suomessa ole käytössämme luotettavaa tai edes jokseenkin kattavaa tietoa suomalaisen kulutuksen ulkois- vaikutuksista eli siitä, kuinka hyödynnämme luonnonvaroja maamme rajojen ulkopuolelta. Tällainen tieto on keskeistä, jotta voimme arvioida maailmanlaajuisia vaikutustamme ja kantaa vastuamme kulutuksen ohjaamisesta kestävämpään suuntaan. Suomessa tulisi kehittää kiireellisesti uusia mit- tareita tämän seuraamiseen, sekä tarttua muihin havaitta- viin tiedon puutteisiin.

Kuluttamiemme tuotteiden taustalla on lapsi- ja pakko- työtä sekä työtä, josta maksetulla palkalla hädin tuskin elää. Tutkimuksen mukaan suomalaisista 68 prosenttia pitää tärkeänä tai erittäin tärkeänä, että heidän ostamansa tuote tai

palvelu on vastuullisesti tuotettu. Kolme neljästä suomalaisesta on valmis maksamaan lisää tuotteesta tai palvelusta, joka on tuotettu vastuullisesti.² Suomen hallituksen ja kun- tien on mahdollista lisätä vastuullisuutta muun muassa lainsäädännöllä sekä kirjaamalla vastuullisuuden osaksi omaa hankintastrategiaansa ja vahvistamalla julkisia han- kintoja tekevän henkilökunnan resursseja ja osaamista. (ks. tavoite 12 Vastuullinen kuluttaminen, s. 15–17.)

Kansalaisyhteiskunnan asiantuntemus käyttöön

Suomea on syystäkin kiitelty kansalaisyhteiskunnan osal- listamisesta kestävän kehityksen toimeenpanoon. Tämä on paitsi Agenda 2030 -ohjelman mukaista, mutta myös vii- sasta. Kaikkien yhteiskunnallisten toimijoiden kokemusta ja osaamista kannattaa ottaa mukaan kestävän kehityksen edistämiseen.

Kansalaisyhteiskunnan osallisuus ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys Suomessakaan. Esimerkiksi järjestöjen rahoitukseen kohdistuneet leikkaukset ja hallinnollisten vaatimusten kasvu ovat rajoittaneet niiden toimintaympä- ristöä. Toisaalta on hienoa, että kansalaisjärjestöillä on laa- ja ja pysyvä edustus sellaisissa instituutioissa kuin kestävän kehityksen toimikunta ja kehityspoliittinen toimikunta. Järjestöillä on edustus myös kansallista indikaattorityötä varten perustetussa asiantuntijaryhmässä.

Tässä raportissa joukko kansalaisjärjestöjä jakaa pitkä- aikaista kokemustaan ja osaamistaan kestävän kehityksen edistämisestä. Sen ovat tuottaneet seitsemän järjestöä siten, että kukin vastaa omista asiantuntemusalueistaan. Suomi ja Agenda 2030 -seurantareportti tarjoaa tietoa Suomen kes- tävän kehityksen tilasta, luo huomisen Suomen visioita ja ennen kaikkea tarjoaa konkreettisia suosituksia päätöksen- tekijöille raportissa käsiteltyjen tavoitteiden toteuttamiseksi. Raportti käsittelee niitä kuutta tavoitetta, joihin keskity- tään myös YK:n korkean tason High Level Political Forum kokouksessa heinäkuussa 2018. Nämä ovat Puhdas vesi ja sanitaatio (6), Edullista ja puhdasta energiaa (7), Kestävät kaupungit ja yhteisöt (11), Vastuullista kuluttamista (12) ja Maanpäällinen elämä (15) sekä vuosittain käsitellyssä oleva Yhteistyö ja kumppanuus (17). High Level Political Forum kokoaa vuosittain kaikki maat jakamaan tietoa ja raportoi- maan kestävän kehityksen toimeenpanostaan. Raportti on toinen laatuaan, ja sen ensimmäisessä osassa käsitelimme niitä tavoitteita, joihin vuoden 2017 kokouksessa paneudut- tiin. Raportti julkaistaan englanniksi High Level Political Forumiin aikaan osana kansainvälistä Spotlight-raporttisar- jaa. Kepa on toiminut raportin kokoajana ja vastaa tavoit- teen Yhteistyö ja kumppanuus (17) tekstistä.

1 Miltoon (2017). Vastuullisuustutkimus. http://www.miltton.fi/wp-content/uploads/2017/05/Miltton_vastuullisuustutkimus_2017_yhteenvertaoraportti2.pdf

Tavoite 6: Puhdas vesi ja sanitaatio

– Puhtaan veden ja kestävän sanitaation tasa-arvoinen saavutettavuus on ihmisoikeus ja kaiken kehityksen perusta

Käymäläseura Huussi ry¹

Globaali taso

TILANNE NYT: Noin 2,1 miljardilla ihmisellä ei ole turvallista juomavettä ja yli kaksi miljardia elää alueilla, joilla on suuri vesistressi². Tulevaisuudessa maailman makean veden varantojen ennakoidaan vähenevän muun muassa ilmastonmuutoksen, väkiluvun kasvun ja veden käytön lisääntymisen vuoksi. Puhutaan globaalista vesikriisistä, joka koskee myös Suomea ja Suomen vesivastuuta. Globalisoituneessa maailmassa emme voi tarkastella vedenkulutustamme vain maamme rajojen sisäpuolelta – lähes puolet suomalaisten kulutuksen vesijalanjäljestä muodostuu tuotantoketjujen kautta ulkomailla, erityisesti ruoantuotannossa.³ Siksi ruoantuotannon veden käyttöön sekä syömämme ruoan vesitehokkuuteen tulee kiinnittää huomiota.

Turvallinen ja asianmukainen sanitaatio on keskeinen tekijä vesihuollossa ja terveyden edistämisessä. Noin 4,5 miljardia ihmistä maailmassa on yhä vailla turvallista sanitaatiota³. Ongelmana ei ole pelkästään asianmukaisten käymälöiden puute, vaan myös vajavainen jätevesien käsittely, jonka myötä vesistöihin päätyy taudinaiheuttajia, rehevöittäviä ravinteita, mikromuoveja, lääkeaineita ja muita haitallisia aineita. Maailmanlaajuisesti 80 prosenttia jätevesistä johdetaan vesistöihin käsittelemättä tai puutteellisesti käsiteltynä.

“*Lähes puolet suomalaisten kulutuksen vesijalanjäljestä muodostuu tuotantoketjujen kautta ulkomailla, erityisesti ruoantuotannossa.*”

Tavoite kuusi liittyy keskeisesti myös muihin kestävän kehityksen tavoitteisiin, kuten nälän poistamiseen ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Investoinnit veteen ja sanitaatioon satsatut rahat maksavat itsensä takaisin moninkertaisesti muun muassa vähentyneinä terveydenhuoltokuluina. Tehostamalla ravinteiden talteenottoa saadaan vesistöjen tilaa parannettua ja ruokaturvan kannalta tärkeät ravinteet hyödynnettyä.

Ruokaturva, veden ja energian saatavuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö ovat yksi Suomen kehitysyhteistyön painopistealueista. Suomella on kahdenvälisiä WASH-hankkeita (vesi, sanitaatio ja hygienia) muun muassa Etiopiassa

ja Nepalissa, ja niiden avulla on saatu miljoonia ihmisiä asianmukaisen juomaveden ja sanitaation piiriin. Myös kansalaisjärjestöillä ja tutkimuslaitoksilla on alan kehitysyhteistyöhankkeita sekä kansainvälisesti korkeatasoista tutkimusta.

Veden moninaiset, usein toisistaan ristiriitaiset käyttötarpeet tuovat haasteita. Monet konfliktit liittyvät vesien hallintaan, joten rajavesiyhteistyö on myös ennakoivaa rauhantyötä. Suomi on aktiivisesti edistänyt kansainvälistä vesiturvallisuutta, rajavesiyhteistyötä ja vesivarojen hyvää hallintaa sekä nostanut teemat kansainvälisen vesipolitiikan keskeisiksi tavoitteiksi.⁴

Hyvistä tuloksista huolimatta Suomen investoinnit vesialan hankkeisiin ovat vähentyneet keskimääräisiä kehitysyhteistyöleikkauksia enemmän. Pelkona on, että hyvä kansainvälinen maineemme vesialan yhteistyössä vaarantuu. Tämä vaikuttaa myös vesialan toimijoiden toimintamahdollisuuksiin ja osaamiseen.

HUOMISEN SUOMI: Jotta turvallinen vesi ja sanitaatio on tavoitteiden mukaisesti saatu kaikille vuoteen 2030 mennessä, investointeja erityisesti kehittyvissä maissa on lisätty merkittävästi. Osaamista ja toimintatapoja kehitetään maailmanlaajuisesti. Suomi on omalla esimerkillään vesialan edelläkävijämaa kohdistuen siihen riittävästi resursseja. Voimme tarjota maailmalle omaa laaja-alaista institutionaalista ja teknistä osaamistamme, kuten hyvää hallintoa, riskien hallintaa, cleantechia, ympäristöterveyttä, erityisryhmien huomioimista, tutkimusta ja koulutusta. Järjestöjen paikallistuntemus ja ihmisoikeusperustainen lähestymistapa edistävät kestävien tuloksien saavuttamista ja vahvistavat alan yritysten ja muiden toimijoiden onnistumismahdollisuuksia. Yrityksemme sitoutuvat vesivastuullisuuteen, muun muassa hankintaketjujen veden käyttöä seurataan ja tehostetaan ja veteen liittyvät riskit määritetään.

- 1 Aineistoa on koottu työpajoissa 19.11.2017 ja 9.1.2018.
- 2 World Health Organization, WHO & United Nations Children's Fund, UNICEF (2017). Progress on drinking water, sanitation and hygiene – 2017 update and SDG baselines. Published 12.7.2017. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
- 3 WWF Suomi (2012). Suomen vesijalanjälki – Globaali kuva suomalaisten vedenkulutuksesta. WWF Suomi, Helsinki.
- 4 Maa- ja metsätalousministeriö, MMM (2017). Suomen ja Venäjän raja- vesistöyhteistyö arvioitiin maailman parhaaksi. Tiedote, 12.12.2017.

Suomen tulee:

- ✓ Päivittää kansainvälinen vesialan strategiansa tuloksellisen toiminnan varmistamiseksi.
- ✓ Myötävaikuttaa ja edistää aktiivisesti muiden rahoittajien, yksityissektorin ja paikallisten investointien kohdentamista vesisektorille, erityisesti sanitaatioon.
- ✓ Lisätä kansainvälistä yhteistyötä. Laaja-alaiset kumppanuudet voivat tuoda myös Suomeen uusia innovatiivisia toimintamalleja, vahvistaa osaamista ja lisätä alan kiinnostavuutta. Alan kansainvälinen toiminta luo uusia tulovirtoja Suomen kansantalouteen.

Vesivastuusitumus: esimerkki sektorien välisestä yhteistyöstä

Vesivastuusitumus haastaa suomalaisyritykset tunnistamaan vesiriskit kansainvälisissä arvoketjuissaan ja kehittämään kestävää veden käyttöä ja hallintaa. Suomessa vesivarojen ja niiden hallinnan tila on pääsääntöisesti hyvällä tolalla, mutta suomalaisyritykset toimivat ja niillä on alihankkijoita myös alueilla, joissa kärsitään erilaisista veteen liittyvistä ongelmista. Yrityksillä on keskeinen rooli ja vastuu vesivarojen kestävässä ja oikeudenmukaisessa hallinnassa.

Aalto-yliopisto, Luonnonvarakeskus Luke, maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Teknologian tutkimuskeskus VTT ja WWF Suomi ovat laatineet yhdessä vesivastuusitomuksen, johon toimijat ovat itse sitoutuneet, ja johon he haastavat suomalaisyrityksiä liittymään mukaan. Vesivastuusitomuksen avulla yritykset voivat hallita vesiriskejään kokonaisvaltaisesti ja samalla tarkistaa, että niiden toiminta on veden käytön osalta kestävä kehityksen tavoitteiden mukaista.

Situmus tarjoaa konkreettiset askeleet, joiden avulla yritykset voivat hallita toimintaansa liittyviä vesiriskejä ja olla hyvän vedenkäytön edelläkävijöitä. Sitomukseen sisältyy muun muassa vesiriskien kartoitus ja vesivastuustrategian laadinta.

Tavoite 6: Puhdas vesi ja sanitaatio

– Puhtaan veden ja kestävän sanitaation tasa-arvoinen saavutettavuus on ihmisoikeus ja kaiken kehityksen perustan

Käymäläseura Huussi ry¹

Kansallinen taso

TILANNE NYT: Suomessa on vedenhankinnan kannalta pääosin hyvät pohja- ja pintavesivarat, eikä vedenotto valtakunnallisesti ylitä uusiutumismopeutta. Verkostot ovat kattavat ja toiminnan taso korkea. Vesistöjen tila on kohentunut merkittävästi. Nousu vesihuollon huippumaaksi on vaatinut resurssien kohdentamista ja halua panostaa hyvään ja turvalliseen vesihuoltoon ja vesistöjen tilaan. Vesihuoltolaitosten suuri määrä on kuitenkin tehnyt alasta pirstaleisen ja pienten laitosten vähäiset resurssit lisäävät riskiherkkyyttä.^{2,3}

Tiukkojen päästövaatimusten seurauksena yhdyskuntien ja teollisuuden jätevesien käsittelyssä on erityisesti ravinteiden osalta onnistuttu hyvin. Ravinteita ei kuitenkaan hyödynnetä tarpeeksi, ja esimerkiksi puhdistamolietteen päätyvät ruoantuotannon sijaan suurimmaksi osaksi viherakentamiseen. Ravinteiden kierrätykseen ei nykyisin kannusteta, eikä kierrätyslannoitteiden hinta ole kilpailukykyinen neitseellisten ravinteiden kanssa⁴. Haasteita tuo myös haja-asutusalueiden suuri ravinnekuormitus, joka on lähes kolminkertainen kaupunkeihin verrattuna.³ Poliittinen epäjohtomukaisuus haja-asutusalueiden jätevesiasetuksen toimeenpanossa vähentää osaltaan asukkaiden saneerausinvestointeja ja haittaa vesistökuormituksen pienentämistä. Suurin ravinnekuormittaja on kuitenkin maatalous, jonka ravinnepäästöjen pienentämiseen on syytä panostaa³.

Verkoston ikääntyminen on suurin haaste, sillä vesihuollon infrastruktuurimme on pääosin 50–60 vuotta vanhaa. On arvioitu, että korjausvelan hoitaminen vaatisi 200–300 miljoonan investointia vuosittain, nykyisen sadan miljoonan sijaan.³

Korkeatasoinen ja maailmanlaajuisesti tunnustettu vesialan koulutuksemme tarvitsee uudistumista. Koulutuskonaisuus on melko hajanainen, eikä sillä tai tutkimuksella ole strategisia painopisteitä tai riittävää rahoitusta.³

HUOMISEN SUOMI: Resurssiviisas ajattelu ohjaa Suomen vesihuoltoa ja kestävät toimintatavat toimivat esimerkkinä muille. Päättäjät ovat ymmärtäneet, että vesiviisaan kiertotalouden edistäminen edellyttää kokonaisvaltaista ja tavoitteellista politiikkaohjausta ja integroimista päätöksentekoon. Vesistöjen ja muiden ekosysteemien tilaa kartoitetaan edelleen ja vesivarojen kestävää käyttöä edistetään.

Vettä säästäviä ja kierrättäviä teknologioita kehittämällä luodaan parempia vaihtoehtoja vesijalanjäljen pienentämiseksi. Innovaatioiden käyttökelpoisuuden varmistamiseksi

vesihuoltolaitokset ovat mukana kehittämistyössä. Tällä saadaan niille ja alan yrityksille referenssejä, jotka ovat tärkeitä viennissä. Laitoksille kehitetään kannustimia, jotta resurssiviisas ajattelu ja kiertotalous toteutuvat.

Tiedostetaan, että ravinnekierron toteutuminen edellyttää Suomen ja EU:n lainsäädännön tukea sekä taloudellisia ohjauskeinoja. Energian talteenottoa ja haitallisten aineiden poistoa jätevesistä kehitetään.

Tuotekehityksen ja tutkimuksen rahoitusta kasvatetaan. Vesialan koulutuksen kiinnostavuutta lisätään ja toteutusta parannetaan rahoitusta kohdentamalla sekä korkeakoulujen ja vesihuollon välisellä tiiviillä yhteistyöllä. Alalle koulutetaan lisää työntekijöitä.

“ Suurin ravinnekuormittaja on maatalous, sen ravinnepäästöjen pienentämiseen on syytä panostaa. ”

Suomen tulee:

- ✓ Varautua ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin.
- ✓ Varmistaa nykyisten vesivarojen kestävä käyttö.
- ✓ Varmistaa politiikkaohjauksella riittävät resurssit ja lainsäädännön linjaukset, jotka tukevat vesivarojen hallinnan ja vesihuollon kestäviä ratkaisuja, riittäviä uus- ja saneerausinvestointeja sekä ravinnekierron toteutumista.
- ✓ Investoida vedenkulutuksen tehostamiseen, jätevesien käsittelyyn sekä kierrätys- ja uudelleenkäyttökäytännöihin ja niihin liittyvään koulutukseen ja tutkimukseen.

1 Aineistoa on koottu työpajoissa 19.11.2017 ja 9.1.2018.
2 WWF Suomi (2012). Suomen vesijalanjälki – Globaali kuva suomalaisten vedenkulutuksesta. WWF Suomi, Helsinki.
3 Silverberg, Paul (2017). Vesihuollon suuntaviivat 2020- luvulle. Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 44. Suomen Vesilaitosyhdistys ry, Helsinki.
4 Salminen, Jani & Sarianna Tikkanen & Jari Koskiahho (toim.) (2017). Kohti vesiviisasta kiertotaloutta. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 16/2017. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Tavoite 6: Puhdas vesi ja sanitaatio

– Puhtaan veden ja kestävän sanitaation tasa-arvoinen saavutettavuus on ihmisoikeus ja kaiken kehityksen perustan

Käymäläseura Huussi ry¹

Paikallinen taso

TILANNE NYT: Kotitalouksien vedenkäyttö on laskenut muun muassa vettä säästävien laitteiden, huoneistokohtaisten vesimittareiden ja kohonneiden vesi- ja jätevesimaksujen myötä². Myös monien teollisuuden alojen vedenkulutusta on tehostettu. Verkostovuotojen määrä on kuitenkin arvioiden mukaan jopa 58 miljoonaa kuutiota vuodessa, joka vastaa 15 prosenttia kaikesta tuotetusta talousvedestä ja rahallisena menetyksenä sataa miljoonaa euroa vuodessa³. Erityisesti heikkokuntoiset tonttijohdot ja -viemärit ovat riskialttiita vuodoille ja muille häiriöille. Asukkaiden vastuulla olevien tonttijohtojen kunnosta on kuitenkin vain vähän tietoa.⁴

“ Vesistöjen suojele on vesivarojemme hallinnan ja elinympäristömme tulevaisuuden kannalta elinehto. ”

Jätevesilaitosten suurimpia asiakkaiden aiheuttamia ongelmia on haitallisten aineiden päästäminen viemäriin. Tämä johtuu usein asiakkaiden tietämättömydestä tai välinpitämättömydestä, jota voitaisiin vähentää neuvonnan parantamisella.⁴ Suurin osa kotitalouksien kuluttamasta vedestä on lämmintä vettä,² ja veden määrällistä käyttöä suurempi ympäristöä kuormittava tekijä on veden lämmitykseen kuluvan energian määrä.

Verkostojen uudistamis- ja saneerausinvestointitarvetta ei pystytä kattamaan tämänhetkisin vesihuoltomaksuilla, vaikka lainsäädäntö niin edellyttää³. Kuntien omistajaohjaus veden hinnoittelussa on lisäksi usein epä johdonmukaista, eikä vesimaksujen tuloja välttämättä käytetä verkoston saneeraukseen ja investointeihin. Investointitarpeita lisää tulevaisuudessa kasvavan saneeraus- ja korjaustarpeen lisäksi muun muassa ilmastomuutokseen varautuminen. Esimerkiksi hulevesien määrä tulee luultavasti lisääntymään, ja kunnissa, joissa on sekaviemäröinti, hulevedet tulevat kuormittamaan jätevedenpuhdistamoita. Lisäänty-

vistä kustannuksista johtuen kunnissa, joissa jo nykyisin subventoidaan vesihuoltoa, voi olla tulevaisuudessa entistä vaikeampi kattaa kuluja⁴.

Vaikka vesi on kiertävä luonnonvara ja meillä Suomessa on sitä riittävästi, on erityisen tärkeää suojella raakaveden lähteitä saastumiselta. Esimerkiksi viemärivuodot aiheuttavat paitsi rahallista tappiota, myös vaaraa raakavesien laadulle. On tärkeää saada vesistöjen kokonaiskuormitus kuriin, sillä vesistöjen suojele on vesivarojemme hallinnan ja elinympäristömme tulevaisuuden kannalta elinehto.

HUOMISEN SUOMI: Kuntien ja vesialan toimijoiden yhteistyöllä on löydetty toimintamalleja, jotka tukevat resurssitehokkaita ja ympäristöä säästäviä ratkaisuja sekä riskeihin varautumista. Vesihuoltoa suunnitellaan yhdessä jätehuollon, energian- ja ruoantuotannon kanssa, jolloin saadaan asukkaiden ja ympäristön kannalta toimiva kokonaisuus. Vesihuollon kasvihuonekaasupäästöjä vähennetään muun muassa verkostojen energiatehokkuuden ja energian talteenoton lisäämisellä. Saneeraus- ja korjaustarvetta pienennetään resurssien ohjaamisella, asianmukaisella hinnoittelulla ja tarvittaessa lainsäädännöllisellä ohjauksella ja valvonnalla.

Ravinteiden hyötykäyttöä tehostetaan ja hyötykäytön esteitä poistetaan. Tutkimus- ja kehitystyöllä kierrätyslannoitteista ja ravinnekierrosta hankitaan osaamista ja teknisiä innovaatioita kehitetään. Tehdään ennakkoluulottomasti veden käytön vähentämiseen ja ravinnekierron edistämiseen tähtääviä kokeiluja, esimerkiksi kuivakäymälöillä toteutettuja asuinalueita. Konkreettisilla kokeiluilla lisätään tietoutta kestävästä toimintatavoista ja tuodaan ne ihmisten arkeen. Tämä lisää kuluttajien ympäristötietoisuutta ja vastuullista toimintaa. Kolmannella sektorilla on keskeinen rooli kuluttajien tiedottamisessa ja paikallisen tietämyksen tuomisessa päätöksentekoon. Tulevaisuuden ratkaisut ovat paitsi ympäristöystävällisiä, myös esteettömiä ja kaikille saatavilla.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Kehittää ja tehdä seudullista yhteistyötä, sekä yhdistää voimavaroja kuntien ja eri toimijoiden kesken.
- ✓ Investoida ja kohdentaa vesi- ja jätevesimaksuilla kerätyt varat verkostovuotojen vähentämiseen ja saneeraus- ja korjaustarpeen pienentämiseen.
- ✓ Sitoutua toiminnoissaan ja hankinnoissaan vesitehokkaihin vaihtoehtoihin ja mahdollistaa niiden kehitystä yhteistyössä yritysten ja tutkimustahojen kanssa.
- ✓ Tiedottaa kuntalaisille vesitavoitteesta sekä ohjata kuluttajia järkevään vedenkäyttöön ja kestävien ratkaisujen valintaan.

-
- 1 Aineistoa on koottu työpajoissa 19.11.2017 ja 9.1.2018.
 - 2 Katko, Tapio S. (2013). Hanaa! Suomen vesihuolto – kehitys ja yhteiskunnallinen merkitys. Suomen Vesilaitosyhdistys ry, Helsinki.
 - 3 Salminen, Jani & Sarianne Tikkanen & Jari Koskiahho (toim.) (2017). Kohti vesiviisasta kiertotaloutta. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 16/2017. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
 - 4 Silfverberg, Paul (2017). Vesihuollon suuntaviivat 2020- luvulle. Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 44. Suomen Vesilaitosyhdistys ry, Helsinki.

Tavoite 7: Edullista ja puhdasta energiaa

– Ilmastokatastrofin uhka ja luonnonvarojen ehtyminen nostavat energiatehokkuuden, energian säästön ja kestävän uusiutuvan energian käytön elintärkeiksi.

Siemenpuu-säätiö

Globaali taso

TILANNE NYT: Energia on kaiken elämän perusta, ja aurinko tarjoaa sitä ylenpalttisesti maapallon monimuotoiselle lajistolle. Lajimme on fossiilisten polttoaineiden ja muun modernin energiateknologian avulla noussut lukumäärältään ja elintasoltaan ennen näkemättömään kukoistukseen. Samalla olemme kuitenkin ajaneet muita lajeja sukupuuttoaaltoon, muuttaneet ilmaston itsellemme epäsuotuisaksi ja aiheuttaneet muita vakavia ympäristöongelmia. Ihmiskunnan kyvyttömyys hillitä energiankäyttöänsä uhkaa ekologisesti kestävää hyvinvointia.

Ihmiskunnan energiankäyttö on kuitenkin hyvin eriytynyttä. Rikkain kymmenys käyttää teollisesti tuotetusta sähköstä, lämmöstä ja liikenteen polttoaineista noin puolet, ja on siten pääosin vastuussa käynnissä olevasta ekologisesta katastrofista¹. Köyhin kymmenys täyttää keitto-, valaistus- ja lämmitystarpeensa erittäin vähäisellä määrällä biomassaa, öljyä ja sähköä.

Vaikka Suomella on pyrkimystä edistää kestävää energiapolitiikkaa, ei siitä valitettavasti ole maineensa veroiseksi mallimaaksi. Suomelle myönnettyissä kansainvälisissä kestävä kehityksen ja ympäristövastuullisuuden huomionosoituksissa ei ole painotettu tarpeeksi energia- ja ympäristökysymystä. Suomi toimii energiavirtojen globaalissa hyödyntämisessä häpeällisesti, sillä fossiilisten polttoaineiden kulutuksemme on henkeä kohden selvästi yli Euroopan ja maailman keskiarvon ja ylittää monikertaisesti kestävä tason². Energiayltykkylläisyytemme on esimerkiksi osaltaan johtanut siihen, että joka kymmenes Suomen laji on uhanalainen.³

HUOMISEN SUOMI: Kohtuullistettuaan energiankäytön tason ja siirryttyään puhtaisiin lähteisiin Suomi toimii aktiivisesti kansainvälisesti sen eteen, että myös muut maat voivat järjestää kaikille asukkailleen hyvän elämän edellytykset ekologisesti kestävällä energiapanoksella, ilman fossiilisia polttoaineita. Suomi jakaa kokemuksiaan sellaisista yhteiskunnallisista innovaatioista kuin progressiivinen kulutusvero ja ylikulutuksen kriminalisointi. Suomi on toistuvasti kansainvälisten hyvinvointivertailujen kärjessä ja välittää myös siten tietoa kestävästä energiajärjestelmästä maailmanlaajuisesti.

Suomi kunnioittaa vauraana maana kestävä kehityksen ohjelman tavoitetta seitsemän ja tukee köyhimpien maiden energiajärjestelmien kehittämistä kestäviksi ja kaikkia hyö-

“ Ihmiskunnan kyvyttömyys hillitä energiankäyttöänsä uhkaa ekologisesti kestävää hyvinvointia. ”

dyttäviksi. Suomi muun muassa jakaa osaamista ja tukee infrastruktuuri-investointeja. Tämän toteuttamiseksi Suomi on nostanut ilmastorahoituksen Pariisin sopimuksen edellyttämälle tasolle. Globaalista sadan miljardin dollarin vuosittaisesta tuesta, Suomen bruttokansantuotetta vastaava osuus on vähintään kaksisataa miljoonaa euroa vuodessa⁴. Huomattava osa rahoituksesta on suunnattu köyhiä hyödyttävien kestävien energiaratkaisujen tukemiseen.

Suomen tulee:

- ✓ Muuttaa energiajärjestelmänsä ekologisesti kestäväksi ja oikeudenmukaiseksi, jotta voisimme näyttää maailmalle, miten hyvinvointiyhteiskunta voi toimia myös ilman fossiilisia polttoaineita, kohtuullisella ja puhtaalla energiasyötteellä.
- ✓ Liittyä mukaan Eradicating Ecocide -aloitteeseen⁵ ja ajaa kansainvälisesti muitakin toimia, joilla lopetetaan energian tuhailu, tarpeen mukaan jopa kriminalisoimalla energian kerskakulutusta.
- ✓ Käyttää kansainväliseen ilmastorahoitukseen vuodesta 2020 alkaen vuosittain vähintään kaksisataa miljoonaa euroa. Tästä merkittävä osa on suunnattava vähiten kehittyneiden maiden ja maailman köyhien puhtaisiin energiaratkaisuihin.

1 Ks. esim. Oxfam (2015). Extreme Carbon Inequality. Why the Paris climate deal must put the poorest, lowest emitting and most vulnerable people first. Oxfam Media Briefing, 2.12.2015.

2 Esim. Suomen Energia- ja ilmastotiekartta pitää nykyistä päästötasoa yli nelikertaisena tavoitteeseen nähden. Työ- ja elinkeinoministeriö, TEM (2014). Energia- ja ilmastotiekartta 2050. Parlamentaarisen energia- ja ilmastokomitean mietintö 16. päivänä lokakuuta 2014. TEMin julkaisuja 31/2014. TEM, Helsinki.

3 Putkuri, Eija & Matti Lindholm & Aino Peltonen (2013). Ympäristön tila Suomessa 2013. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

4 Ks. esim. Kepa (2017). Ilmastorahoitus ja Suomi. Kepan ajankohtaiskatsaus no. 21, lokakuu 2017. Kepa, Helsinki.

5 Lisätietoa: <http://eradicatingecocide.com/> (8.3.2018)

Tavoite 7: Edullista ja puhdasta energiaa

– Ilmastokatastrofin uhka ja luonnonvarojen ehtyminen nostavat energiatehokkuuden, energian säästön ja kestävän uusiutuvan energian käytön elintärkeiksi.

Maan ystävä ry

Kansallinen taso

TILANNE NYT: Suomen energiantuotanto on keskitettyä ja perustuu edelleen paljolti fossiilisten polttoaineiden, kuten kivihiilen, turpeen ja maakaasun, sekä ydinvoiman käytölle. Esimerkiksi sähköstä tuotettiin vuonna 2017 yli puolet fossiililla polttoaineilla ja ydinvoimalla¹. Energiarakenteemme on ilmastollisesti ja ympäristöllisesti kestävä. Hallitukselta odotetaan syyskaudella 2018 esitystä laista, joka kieltää kivihiilen energiakäytön vuoteen 2029 mennessä. Lisäksi hallitus lupaa tukea nopeammassa aikataulussa kivihielestä luopuvia voimalaitoksia. Tämä on tervetullut avaus, vaikka tavoiteaikataulun olisi tähdättävä kivihielestä luopumiseen vuoteen 2025 mennessä. Turpeen energiakäyttöön hallituksen esitys ei nyky muodossa puutu.

Suomen energiapolitiikalla on tuettu fossiilienergia- ja ydinvoimayhtiöiden toimintaa ja väheksytty uusiutuvan

“*Energiarakenteemme on ilmastollisesti ja ympäristöllisesti kestävä.*”

energian, erityisesti kansalaisten oman energiantuotannon merkitystä. Muutos kohti energiademokratiaa on kuitenkin alkanut, kun yhä edullisempi uusiutuva energia yleistyy Suomessa. Yhteisöenergia on täällä silti vielä harvinaista. Yhteisöenergiassa ihmiset omistavat tai osallistuvat energian tuotantoon, hallintaan, säästöön ja/tai jakeluun. Esimerkiksi edelläkävijämaissa Tanskassa 70–80 prosenttia tuulivoimasta ja Saksassa puolet koko uusiutuvan energian tuotannosta on yhteisöjen omistuksessa.²

Suomella olisi tietoa ja taitoa energiamurroksen johtavaksi maaksi, mutta Suomen päättäjillä ei ole tarvittavaa poliittista tahtoa ryhtyä muutoksi.

HUOMISEN SUOMI: Suomi on tiedostanut, että ilmasto-katastrofi on tulevaisuuden haasteista suurin ja että sen uhalta selviytymiseksi tarvitaan pikaista energiamurrosta. Suomi on myöntänyt ilmastovastuunsa ja ymmärtänyt, että se edellyttää toimintaa kohti hajautettua, sataprosenttisesti

uusiutuvaa, puhdasta, turvallista ja kestävää energiantuotantoa. Vain siten on edes mahdollista yrittää toteuttaa Suomen sitoutuminen Pariisin ilmasopimuksen alle 1,5 asteen tavoitteeseen.

Suomi on kieltänyt fossiilisten polttoaineiden käytön energiantuotannossa, lopettanut bioenergiaan tukeutumisen muuten kuin kohtuullisessa määrin niin, että kestävyyskriteerit ovat kunnossa. Kantojen ja runkopuun käyttöä energiantuotannossa rajoitetaan.

Suomi on nostanut uusiutuvan energian tavoitetta ja tiedostanut, että energiamurroksen nopean toteutumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että kansalaiset pystyvät tuottamaan esteittä oman energiansa. Suomi on purkanut hallinnollisia ja asenteellisia esteitä yhteisöenergian edistämisen tieltä ja asettanut sille oman tavoitteen. Suomi on onnistunut hienosti laajentamaan yhteisöenergiaa kaikkialla maassa, tuuli- ja aurinkoenergiaosuuskunnat sekä taloyhtiöiden aurinkosähkön- ja aurinko- tai maalämmön tuotanto ovat osoittaneet sosiaalisen hyödyllisyytensä ja lisänneet hyvinvointia. Energiaturros on saanut kaupunki- ja maaseutuyhteisöt kukoistamaan.

Suomi on tiedostanut, että energiamurrokseen kuuluu olennaisesti myös energian säästö. Uudis- ja korjausrakentamisen normit ja tuet ovat jo kauan mahdollistaneet yleisesti energiatehokkaan ja terveellisen asumisen. Energiaa tehokkaasti käyttävät energiayhteisöt ovat arkipäivää. Teknologian helposti mahdollistama joustava ja älykäs energiankäyttö on tehnyt energian säästämisestä vaivatonta. Kaiken perustana on uusi kestävämpi elämäntapamme, joka kuluttaa vähemmän luonnonvaroja ja energiaa ja tukee kaikkien hyvinvointia.

1 Energiateollisuus (2018). Energiavuosi 2017 – Sähkö. Päivitetty 25.1.2018. https://energia.fi/ajankohtaista_ja_materiaalipankki/materiaalipankki/energiavuosi_2017_-_sahko.html (8.3.2018)

2 Roberts, Josh & Frances Bodman & Robert Rybski (2014). Community Power: Model Legal Frameworks for Citizen-owned Renewable Energy. ClientEarth, London.

Maan ystävien Yhteisöenergia-kampanja toimii hajautetun uusiutuvan energian ja yhteisöenergian edistämiseksi Suomessa. Se on osa Euroopan Maan ystävien Fossil Free Europe -kampanjaa, jonka tavoitteena on ydinvoimasta ja fossiilista polttoaineista vapaa Eurooppa vuoteen 2030 mennessä. Tämä tarkoittaa oikeudenmukaista siirtymistä sataprosenttisesti uusiutuvaan energiaan, jota käytetään huippuenergia-tehokkaasti.

Suomen tulee:

- ✓ Asettaa omat sitovat tavoitteet ja tuet yhteisöenergialle.
 - ✓ Muokata lainsäädäntöä hajautettua ja yhteisöenergiaa tukevaksi esimerkiksi sähkömarkkinalailla ja huomioimalla asunto-osakeyhtiöt ja energiaosuuskunnat.
 - ✓ Järjestää mahdollistavaa rahoitusta sekä yhtenäistää ja helpottaa lupakäytäntöjä.
 - ✓ Tarjota kansalaisille tukea ja asiantuntija-apua sekä perustaa yhteisöenergian pilottialueita.
 - ✓ Kieltää fossiilienergian tuotanto viimeistään vuoteen 2030 mennessä; kivihiiilestä ja turpeesta eroon vuoteen 2025 mennessä.
 - ✓ Toimia edelläkävijänä ilmastopolitiikassa muun muassa Euroopan unionissa. Esimerkiksi edistää EU:ssa korkeampia päästövähennys-, uusiutuvan energian ja energia-tehokkuuden tavoitteita vuodelle 2030, jotta pysyttäisiin 1,5 asteen sitoumuksessa.
-

Tavoite 7: Edullista ja puhdasta energiaa

– Ilmastokatastrofin uhka ja luonnonvarojen ehtyminen nostavat energiatehokkuuden, energian säästön ja kestävän uusiutuvan energian käytön elintärkeiksi.

Maan ystävät ry

Paikallinen taso

TILANNE NYT: Suomen energiantuotanto perustuu suurelta osalta fossiilisiin polttoaineisiin. Ne ovat ongelma etenkin kaukolämmön tuotannossa ja liikenteessä. Fossiilisten polttoaineiden, turve mukaan lukien, osuus kaukolämmöntuotannossa oli 49 prosenttia vuonna 2017¹.

Tilanne on huolestuttava, sillä fossiilisten polttoaineiden käytölle ei ole maailmassa enää sijaa. Pariisin ilmastopöytäkirjan päätös pyrkii rajoittamaan ilmaston lämpenemisen 1,5 asteeseen vaatii radikaaleja päästövähennyksiä jo lähi-vuosina. Suomen hallitukselta odotetaan tervetullutta esitystä laista, joka kieltää kivihiiilen energiakäytön vuoteen 2029 mennessä. Tosin esityksen olisi tähdättävä kivihiiilestä sekä turpeesta luopumiseen vuoteen 2025 mennessä.

Kaukolämmön tuotanto on Suomessa tyypillisesti kunnallisten energiayhtiöiden hallussa. esimerkiksi Helsingissä kaukolämmön tuottaa Helen ja Vantaalla Vantaan Energia.

“ Fossiilisten polttoaineiden käytölle ei ole maailmassa enää sijaa. ”

Kunnat ovat siis avainasemassa kaukolämmön irrottamisessa fossiilisesta energiantuotannosta. Monessa kaupungissa fossiiliset polttoaineet on suunniteltu korvattavan suureksi osaksi metsäpohjaisella bioenergialla, mikä sekkin on ongelmallista. Puun polttaminen ei ole hiilineutraalia, ja tutkijat ovat esittäneet huolestuneita puheenvuoroja lisääntyneen puunkorjuun ja bioenergian kielteisistä vaikutuksista ilmastoon ja luonnon monimuotoisuuteen.

Suomessa on kirittävää myös energiatehokkuudessa. Uudisrakentamisessakin on parantamien varaa, mutta etenkin 1960–1970-luvuilla rakennetuissa kerrostaloissa energiatehokkuus on huonolla tasolla.

HUOMISEN SUOMI: Fossiiliset polttoaineet on pitkälti siivottu pois kaukolämmön tuotannosta ja loput siivotaan lähi-vuosina. Tämä ei ole onnistunut yksittäisellä tekniikalla kuten hiilen korvaamisella puulla, vaan muutos on edellyttänyt monipuolisia ratkaisuja. Niitä ovat muun muassa olleet energiatehokkuus, uusiutuva energia, energian varastointi ja kysyntäjoukot.

Energiatehokkuuden parantamiseksi on uudisrakentamisen kunnianhimon tasoa on nostettu, jotta päästään kohti sellaisia rakennuksia, joiden koko elinkaaren aikaiset päästöt ovat mahdollisimman pienet. Lisäksi vanhan rakennuskannan korjaaminen on nostettu avainasemaan. Kaukolämmön tarvetta on pystytty pienentämään, kun vanhojen rakennusten energiatehokkuutta on korjattu ja energiankulutusta supistettu. Energiatehokkuutta on parannettu muun muassa sopivan tasoisella lisäeristyksellä, lämmön talteenotolla, omalla energiantuotannolla ja älyteknologialla.

Ajatus siitä on muuttunut, että energiantuotannon pitäisi seurata aina energiankulutusta. Nyt kulutus pyritään ajoittamaan tasaisemmin ja etenkin niihin hetkiin, kun energiaa on paljon saatavilla. Tällaisen kysyntäjoukon avulla on voitu leikata tehokkaasti lämmön kulutuspiikkejä.

Lämmöntuotanto perustuu kasvavissa määrin muuhun kuin polttamiseen. Koteja lämmitetään muun muassa lämpöpumppuja hyödyntäen maahan, kalliioon, veteen ja ilmaan varastoituneella lämmöllä, maan ytimeistä johdetulla geotermisellä energialla, aurinkolämmöllä ja erilaisissa prosesseissa syntyvällä hukkalämmöllä. Tulevaisuudessa lämmön tuotanto voi olla yhä useammin ihmisten ja yhteisöjen itsensä omistamaa ja hallinnoimaa.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Luopua laitoksissaan kivihiiilen ja turpeen käytöstä vuoteen 2025 mennessä, ja kaikista fossiilisista polttoaineista vuoteen 2030 mennessä.
- ✓ Kehittää ja ottaa käyttöön etenkin muita kuin puun polttoon perustuvia ratkaisuja sekä edistää kiinteistöjen omaa energiantuotantoa.
- ✓ Edistää rakennusten energiatehokkuuden kohentamista esimerkiksi informaatio-ohjauksella ja taloudellisilla kannustimilla.
- ✓ Ottaa käyttöön uusia ratkaisuja, kuten kysyntäjoukkoja kuntien ja maakuntien omistamissa rakennuksissa.

1 Energiatoteellisuus (2018). Kaukolämpötilastot. Energiavuosi 2017 Kaukolämpö. https://energia.fi/ajankohtaista_ja_materiaalipankki/tilastot/kaukolampotilastot (8.3.2017)

Tavoite 11: Kestävät kaupungit ja yhteisöt

– Luonnon- ja kulttuuriperinnön vaaliminen tukee taloudellista, sosiaalista ja ympäristön hyvinvointia kaupungeissa ja yhteisöissä.

Dodo ry

Globaali taso

TILANNE NYT: Räjähdysmäisesti etenevä kaupungistuminen ruokkii globaaleja ongelmia, kuten eriarvoisuutta, kulttuuriperinnön ja luonnon monimuotoisuuden katoa sekä liikenteen päästöjen terveyshaittoja. Suomen kehitys yhteistyön rahoituskohteita on tähän asti ollut enemmän maaseudulla kuin kaupungeissa¹. Kehitys yhteistyö myös kohdistuu usein yksisuuntaisesti vastaanottajamaihin – sen sijaan, että yhteistyö perustuisi vertaisuuteen ja vastavuoroisuuteen, ja tukisi kehittyvien maiden megakaupunkien kehittymistä hyvinvoiviksi. Myös Suomella olisi paljon opittavaa kehittyviltä mailta – muun muassa yhteisöllisyydestä.

“*Tuotannon sosiaaliset ja ympäristöhaitat ulkoistetaan kehittyviin maihin.*”

Yhä suurempaa osaa Suomen kehitys yhteistyöstä määrittävät kaupalliset päämäärät, mikä ei ole tae hyvinvoinnin lisääntymiselle. Onnistunutta kaupallista kehitys yhteistyötä on kuitenkin toteuttanut esimerkiksi Mifuko. Se valmistuttaa sisustustuotteita Kenian maaseudulla siten, että tuotteiden valmistajille jää riittävästi tuloja oman hyvinvointinsa turvaamiseksi². Vastaaville esimerkeille on paljon tarvetta kaupungeissakin. Sen lisäksi, että kaupunkikehitystä tuetaan vähän, myös suomalaisten oma kulutus kasvattaa mahdollisuuksia hyvinvointiin kehittyvien maiden kaupungeissa. Tavoite tuottaa yhä suuremmalle määrälle ihmisiä yhä halvempia tuotteita heikentää yritysten tahtoa huolehtia tuotannon sosiaalisesta ja ekologisesta kestävydestä. Näin tuotannon sosiaaliset ja ympäristöhaitat ulkoistetaan kehittyviin maihin.

HUOMISEN SUOMI: Suomi toimii aktiivisesti kaupunkien kestävyden edistämiseksi globaalisti ja omaksuu uusia käytäntöjä maailmalta. Team Finlandilla on tätä varten oma vastavuoroisen kestävä kaupunkikehityksen ohjelma, joka rahoitetaan kehitys yhteistyövarojen ja yritysten kansainvälistymistuen yhdistelmällä. Ohjelman avulla muodostetaan konsortioita samalle alueelle/alalle tähtäävistä yrityksistä sekä järjestöistä, joilla on alan asiantuntemusta toiminnan sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista. Konsortiot auttavat yritysjäseniään arvioimaan toimintansa elinkaari vaikutukset sekä kehittämään näitä positiivisemmiksi. Ohjelman myötä työkalut kaupallisen kehitys yhteistyön arviointiin ja

suunnitteluun ovat kehittyneet niin pitkälle, että vaikutusten arvioinnista on tullut Suomelle uusi vientituote.

Suomi ei osallistu hankkeisiin, jotka palvelevat ensisijaisesti juuretonta pääomaa tai luonnonvarojen hupenemiseen perustuvaa liiketaloutta. Sen sijaan tuemme erityisesti yhteiskunnallisia yrityksiä, voittoa tavoittelemattomia järjestöjä sekä eri sektoreiden välisiä konsortioita. Suomen yhteistyöhankkeet sekä hillitsevät kaupungistumista pitämällä maaseutua elinvoimaisena että edistävät suurkaupunkien kestävyttä että asukkaiden ja ympäristön hyvinvointia.

Suomi ottaa aktiivisesti käyttöön muualla kehitettyjä hyviä käytäntöjä. Esimerkiksi kaupunkien asukkaiden yhteisöllisyyttä on edistetty useilta kehittyviltä mailta omaksutuilla toimintatavoilla. Suomi on alkanut soveltaa Kuuban mallin mukaista kaupunkiviljelyä osana kaupunkien ruokaturvaa³. Lisäksi Suomeen on tuotu Regen Villages -konsepti⁴, jonka mukaisia naapurustoja on perustettu ympäri maata, sekä Blue Zones -konsepti⁵, jota suurimmat kaupungit ovat alkaneet soveltaa. Omassa elämäntyyliinsään suomalaiset ovat vähentäneet radikaalisti kuluttamistaan. Yhteiskunta edistää kiertotaloutta aktiivisesti.

Suomen tulee:

- ✓ Käynnistää Team Finlandin vastavuoroisen kestävä kaupunkikehityksen ohjelma.
- ✓ Arvioida tarkemmin, minkälaista yritystoimintaa tuetaan kehittyvien maiden kaupungeissa sekä huolehtia, että toiminta lisää paikallisten ihmisten ja ympäristön hyvinvointia.
- ✓ Etsiä aktiivisesti yhteistyömahdollisuuksia, joiden kautta oppia uusia käytäntöjä.
- ✓ Kannustaa suomalaisia kulutuksen vähentämiseen, esimerkiksi julkisilla kampanjoilla, koulutuksella ja vapaaehtoisella hiiliverolla.

1 Ulkoministeriö, UM (ei pvm). Rahoituskohteet: Toimialat. <http://formin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=48023&contentlan=1&culture=fi-FI> (19.1.2018)

2 mifuko.fi (22.3.2018)

3 Catherine Murphy (ei pvm). Urban Gardens Increase Food Security in Times of Crisis: Habana, Cuba.

4 regenvillages.com (22.3.2018)

5 bluezonesproject.com (22.3.2018)

Tavoite 11: Kestävät kaupungit ja yhteisöt

– Luonnon- ja kulttuuriperinnön vaaliminen tukee taloudellista, sosiaalista ja ympäristön hyvinvointia kaupungeissa ja yhteisöissä.

Dodo ry

Kansallinen taso

TILANNE NYT: Suomessa on paljon tahtoa kestävään kaupunkielämään, mutta vain harva on muuttanut radikaalisti asumisen, syömisen ja liikkumisen tapojaan. Kulutusvalintojen lisäksi tarvitaan aktiivista viranomais- ja kansalaistoimintaa kaupunkien rakenteiden uudistamiseksi, mahdollistamaan kestävä elämäntapa. Hälyttävän moni suomalainen kokee olevansa kuluttaja ennemmin kuin kansalainen. Vain pieni osa Suomen asukkaista on mukana politiikassa. Järjestöissä ja etenkin epävirallisessa kansalaistoiminnassa osallistujia on enemmän, mutta kansalaisyhteiskunnan ääni ei juuri kuulu politiikassa. Demokratia uhkaa jäädä kaupallisten intressien jalkoihin.

Sitran, Tekesin ja valtioneuvoston kanslian käynnistämä kiertotalouden julkinen rahoitus on hyvä esimerkki kokeiluun kannustamisesta alalla, jolla on lähivuosina päästävä valtava harppaus eteenpäin. Myös resurssien jakamista kaupunkilaisten kesken on helpotettu: esimerkiksi kirjastot lainaavat tavaroita. Taloudelliset rakenteet kuten pienten pääomatulojen kohtuuton verotus jarruttavat kuitenkin edelleen epävirallista jakamistaloutta.

Kiertotalouden edistämisen ja muiden ilmastonmuutosta hillitsevien toimien ohella ilmastonmuutokseen sopeutuminen¹ on olennaista hyvinvoinnin turvaamiseksi muuttuvassa tilanteessa. Pääkaupunkiseutu on alkanut sopeutua ilmastonmuutokseen usealla sektorilla². Keskustelu sopeutumisesta ei ole kuitenkaan vielä läpäissyt kaikkia kaupunkien toimintoja, vaikka ilmastonmuutos vaikuttaa enenevässä määrin moniin asioihin, kuten maahanmuuttoon ja sademäärien lisääntymiseen.

“ Hälyttävän moni suomalainen kokee olevansa kuluttaja ennemmin kuin kansalainen. ”

HUOMISEN SUOMI: Suomi tukee kaupunkien ja kuntien kestävästä kehityksestä esimerkiksi osallistamalla energiatehokkuuden ja suljetun kierron ekosysteemien rahoittamiseen sekä kouluttamalla kiertotalouden osaajia. Valtio, kaupungit ja kunnat suojelevat demokratiaa kaupallisilta intresseiltä esimerkiksi kannustamalla asukkaita aktiiviseen kansalaisuuteen, irti kuluttajuuden kontekstista, vaalien samalla pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan arvoja. Suomalai-

sista kaupungeista löytyy innovatiivisesti ympäristön ja yhteisöllisyyden huomioivia esimerkkinaapurustoja. Näiden mallialueiden ratkaisuihin kehitetään myös vientituotteita. Elinkeinoelämä tukee yhteisöllistä toimintaa esimerkiksi tarjoamalla entistä enemmän mahdollisuuksia työntekijöiden työajalla tekemään vapaaehtoistyöhön.

Kaupunkien hallinto ohjaa yksilöitä radikaaliin kulutuksen vähentämiseen muun muassa koulutuksella, viestinnällä ja rakenteiden uudistamisella. Julkinen talous ei enää tue eläintuotantoa tai fossiilisten polttoaineiden käyttöä, jotka edistävät voimakkaimmin ilmastonmuutosta. Sen sijaan Suomi tukee yhteiskunnallista yrittäjyyttä ja aloja, jotka on arvioitu yhteiskunnallisesti arvokkaiksi. Julkista taloutta kehitetään aktiivisesti kierto- ja jakamistalouden suuntaan. Suomella on käytössä uusia keinoja kaupunkien huoltovarmuuden turvaamiseen myös ilmastonmuutoksen aiheuttamissa haasteissa. Uusia keinoja kaupunkien ruokaturvan monipuolistamiseen tarjoavat esimerkiksi kaupunkiviljely ja kumppanuusmaatalous, jota on edistänyt merkittävästi muun muassa ruokaasomesta.fi-sivuston laajennus ja uudet helppokäyttöiset mobiilisovellukset.

Suomen tulee:

- ✓ Kannustaa ja rahoittaa paikallista kierto- ja jakamistaloutta esimerkiksi verouudistuksin, tavoitteena mahdollisimman suljettu ravinne- ja materiaalikierto.
- ✓ Perustaa teknologianeutraali rahasto, joka avustaa taloyhtiöiden ja pientalojen energiatehokkuusinvestointeja.³
- ✓ Budjetoida osallistavasti ja ilmiöpohjaisesti sekä poistaa taloudellinen tuki kestäättömyiltä aloilta, kuten eläin- ja fossiilitaloudelta.
- ✓ Huomioida julkisia hankintoja kilpailuttaessa tuleville sukupolville ulkoistetut kustannukset.

1 Peltonen-Sainio, Pirjo et al. (2017). Sopeutumisen tila 2017 – Ilmastokestävyyden tarkastelut maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 18/2017. Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki.
2 Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä, HSY (2017). Pääkaupunkiseudun ilmastonmuutokseen sopeutumisen uudet haasteet. HSY, Helsinki.
3 Kuusiola, Timo (2017). "Energiatehokkuus ei parane itsestään – ja iso korjausvelka rakennuksessa voi johtaa sen purkamiseen." Tekniikka&talous 29.12.2017.

Tavoite 11: Kestävät kaupungit ja yhteisöt

– Luonnon- ja kulttuuriperinnön vaaliminen tukee taloudellista, sosiaalista ja ympäristön hyvinvointia kaupungeissa ja yhteisöissä.

Dodo ry

Paikallinen taso

TILANNE NYT: Suomessa on joitakin kiertotalouden periaatteilla toimivia asuinalueita, kuten Tampereen Hiedanranta¹ ja Helsingin Kalasatama². Ahvenanmaa on matkalla ruokajärjestelmältään kiertotalouden mukaisesti toimivaksi saareksi³. Kaupunkiympäristön luonnonläheisyys on Suomessa perinteisesti suuressa arvossa. Luonnoltaan rikkaiden alueiden merkitys kaupungeissa kasvaa erityisesti ilmastomuutoksen lisätessä sademääriä. Kaupunkien biodiversiteetin merkitystä kansanterveydelle ymmärretään yhä paremmin⁴. Kuitenkin viheralueita uhkaa kasvavissa määrin yksityistäminen ja täyteen rakentaminen.

Rakennussektorilla on kaupungeissa ylikorostunut vaikutusvalta. Rakennushankkeita käynnistetään palvelemaan ennemmin rakennusyhtiöitä kuin rakennusten käyttäjiä. Tämä on merkittävä uhka paikalliselle demokratialle sekä uusien rakennusten sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden varmistamiselle. Rakennusyhtiöiden tuottamat vakioratkaisut kuvitellulle ihanneasiakkaalle hyödyttävät lähinnä voittoa tavoittelevia tahoja eikä vaihtoehtoisia rakentamishankkeita aktiivisesti tueta. Esimerkkejä asukaslähtöisistä rakennushankkeista kuitenkin löytyy, kuten Helsingin Jätksaaressa sijaitseva Malta-talo, joka on asukkaiden itse perustaman asukasosakeyhtiön rakennuttama⁵.

Hyvinä investointeina ostetut, mutta tyhjillään pidetyt asunnot ovat maailmanlaajuinen ongelma, joka alkaa hiipiä myös Suomeen rahan “kasvaessa” verrattain helposti kiinteän omaisuuden myötä. Energiasyöppöyden ohella investointi- tai kakkosasunto-mielessä ostetut asunnot rapauttavat kaupunkien toimivuutta ja sosiaalista rauhaa sekä ovat eriarvoisuuden symboli. Sekä tämän ilmiön että asuntojen suuren keskimääräisen koon takia Suomi on vielä kaukana kestävästä asuinpinta-alasta, joka on 20 neliometriä henkeä kohden⁶.

HUOMISEN SUOMI: Valta on siirretty rakennussektorilta takaisin kuntapäätäjille. Uudet rakennushankkeet palvelevat ensisijaisesti käyttäjien, eivät rakennusalan yritysten tarpeita. Asunnot suunnitellaan pieniksi ja kaupungit tiiviiksi siten, että samalla säilytetään luontokokemusten saatavuus tasavertaisesti kaikille asukkaille. Viheralueita on riittävästi muodostamaan yhtenäinen, biodiversiteetin turvaava verkosto. Tätä kehitystä rajoittavista rakenteista, kuten parkkipaikkojen minimimääristä ja asuntojen minimikoosta on luovuttu. Asuinkortteleiden ryhmärakenta-

minen ja muut vaihtoehtoiset rakennuttamisen mallit ovat arkipäiväisiä tapoja toteuttaa ihmisläheistä, taloudellisesti monimuotoista sekä sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästä rakentamista.

“ Rakennushankkeita käynnistetään palvelemaan ennemmin rakennusyhtiöitä kuin rakennusten käyttäjiä. ”

Kaikki uudet asuin- ja liikealueet toimivat kiertotalouden mukaisesti ja olemassa olevia alueita uudistetaan kiertotalouskelpoisiksi. Esimerkiksi Helsingissä ensimmäisenä toteutettua Ilmastokatu-hanketta⁷ on toistettu uusilla alueilla. Kaupungit ovat varautuneet hyvin ilmastomuutoksen vaikutuksiin, esimerkiksi järjestelmillä, joilla ilmastopakolaiset voidaan nopeasti työllistää.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Rajoittaa rakennussektorin mahdollisuuksia vaikuttaa kunnalliseen päätöksentekoon ja mahdollistaa käyttäjälähtöisiä rakennushankkeita.
- ✓ Perustaa uusia suljetun ravinnekierron alueita ja muuntaa olemassa olevia alueita sellaisiksi.
- ✓ Yhdistää kaupungin eri toimijat (kaupunki, yritykset, kolmas sektori, oppilaitokset) ekosysteemiksi, joka tähtää yhteiseen visioon kestävästä tulevaisuuden kaupungista, ja turvata resurssit tämän vision toteuttamiseksi. Vastaava ekosysteemi on jo käynnisteillä Tampereella⁸.

1 valiaikainenhiedanranta.fi (22.3.2018)

2 uuttahelsinki.fi/kalasatama (22.3.2018)

3 Maa- ja metsätalousministeriö, MMM (2017). Kestävän ruokajärjestelmän pilottimallin kehittäjä on valittu. Tiedote, 15.6.2017.

4 Haahntela, Tari et al. (2017). Luontoaskel tarttumattomien tulehdustautien torjumiseksi. Duodecim 2017, 133(1):19–26.

5 ryhmarakennuttajat.fi/hankkeita (22.3.2018)

6 Demos Helsinki (2012). Scenarios for Sustainable Lifestyles 2050: From Global Champions to Local Loops. SPREAD Sustainable Lifestyles 2050.

7 ilmastokatu.fi (22.3.2018)

8 smart tampere.fi (22.3.2018)

Tavoite 12: Vastuullista kuluttamista

– Tietoisuus kestävästä kulutus- ja tuotantotavoista ja mahdollisuus toteuttaa niitä arjessa kuuluvat kaikille.

Reilu kauppa ry¹

Globaali taso

TILANNE NYT: Joka kymmenes ihminen maailmassa elää alle kahdella dollarilla päivässä, vaikka käy töissä. 25 miljoonaa ihmistä on pakkotyössä. 152 miljoonaa lasta tekee terveydelleen tai koulunkäynnilleen haitallista työtä.

Maailmanlaajuisesti kulutamme luonnonvaroja lähes kaksinkertaisesti sillä tahdilla, kuin ne uusiutuvat. Jos kaikki kuluttaisivat kuten suomalaiset, maapalloja tarvittaisiin neljä. Vaarallisen ilmastonmuutoksen hillintä vaatii pikaisia toimia.

Kulutuksen ja tuotannon vastuullisuudessa saavutetaan myös edistysaskeleita. Kuluttajien ostopäätöksissä painavat yhä enemmän yrityksen vastuullisuus ja läpinäkyvyys². Edelläkävijäyritykset tekevät yhteistyötä ammattiliittojen ja kansalaisjärjestöjen kanssa, julkistavat ja audittoivat alihankintaketjujaan ja käyttävät vastuullisuussertifioituja raaka-aineita.

Erityisen lupaavaa edistys on yritysten ihmisoikeusvastuullisuudessa. Vuosikymmen sitten syntyi globaali yhteisymmärrys, että yrityksillä on velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia. Tämä kirjattiin YK:n ihmisoikeuksia ja yritystoimintaa koskeviin periaatteisiin (UN Guiding Principles on Business and Human Rights, UNGP).

“ Yrityksiltä odotetaan, että ne kartoittavat, julkistavat ja minimoivat toimintansa ja tuotantoketjunsä suurimmat ihmisoikeusongelmat. ”

Käytännössä yrityksiltä odotetaan, että ne kartoittavat oman toimintansa ja tuotantoketjunsä ihmisoikeusvaikutukset ja käyttävät kaikki mahdollisuutensa ongelmien minimoimiseksi, korjaamiseksi ja korvaamiseksi. Maailmanlaajuisesti tuhannet yritykset ovatkin jo aloittaneet tämän työn.

Useat maat ovat myös selkiyttäneet ja vahvistaneet yritysten ihmisoikeusvastuuta omalla lainsäädännöllään. Esimerkiksi Ranskassa hyväksyttiin keväällä 2017 laki, joka täsmentää, millaista huolellisuutta yrityksiltä odotetaan ihmisoikeusvaikutusten kartoittamisessa ja minimoimisessa. Laki antaa ihmisoikeusloukkausten uhreille mahdollisuuden saattaa ranskalaisyrietykset oikeudelliseen vastuuseen Ranskassa, riippumatta siitä missä loukkaus on tapahtunut.

Lakeja yritysten ihmisoikeusvastuusta on hyväksytty tai valmistellaan parhaillaan myös EU:ssa, Isossa-Britanniassa, Alankomaissa, Sveitsissä ja Australiassa.

HUOMISEN SUOMI: Kuluttaja voi luottaa, että tarjolla olevien tuotteiden taustalla ei ole lapsityövoiman hyväksikäyttöä, pakkotyötä tai muita ihmisoikeusloukkauksia. Yritykset voivat luottaa, että heidän kauppakumppaneidensa ja kilpailijoidensa toiminta kestää päivänvalon, eikä aiheuta maineriskejä tai epäreilua kustannuspainetta.

Valtio täyttää roolinsa ihmisoikeuksien suojelijana ja yhteisten pelisääntöjen määrittäjänä: se edistää tuotannon ja kulutuksen vastuullisuutta sekä vapaaehtoisin normein että entistä fiksummalla sääntelyllä.

Suomen tulee:

- ✓ Säättää laki, joka velvoittaa yritykset selvittämään ihmisoikeusvaikutuksensa sekä vähentämään kielteisiä vaikutuksia.
- ✓ Edistää kansainvälistä, sitovaa sopimusta yritysten ihmisoikeusvastuusta tekemällä rakentavia ehdotuksia EU:ssa ja jatkamalla avointa vuoropuhelua kansalaisjärjestöjen kanssa.
- ✓ Edistää verovastuullisuutta Suomessa ja EU:ssa edellyttämällä monikansallisilta yrityksiltä julkista maakohtaista veroraportointia.
- ✓ Vahvistaa kehitysvaikutusten arviointia yksityisen sektorin kehitysyhteistyöhankkeissa.
- ✓ Varmistaa, että kaikki kehitysyhteistyövaroin tuettu toiminta on linjassa Pariisin ilmastositimukseen ja 1,5 asteen tavoitteen kanssa.

1 Teksti on syntynyt seuraavien järjestöjen yhteistyön pohjalta: Eettisen kaupan puolesta ry, Finnwatch, Ihmisoikeusliitto, JHL, Kehys, Kepa, KIOS, Kuluttajaliitto, Pela, Plan, Reilu kauppa ry, SASK, SEL, Solidaarisuus, Suomen lähetysseura, Suomen Unicef, Suomen World Vision, Teollisuusliitto
2 T-Media (2017). Luottamus ja Maine -tutkimus.

Tavoite 12: Vastuullista kuluttamista

– Tietoisuus kestävästä kulutus- ja tuotantotavoista ja mahdollisuus toteuttaa niitä arjessa kuuluvat kaikille.

Reilu kauppa ry¹

Kansallinen taso

TILANNE NYT: Kasvava osa suomalaisista pyrkii vastuullisempaan kulutukseen. Esimerkiksi Reilun kaupan tuotteiden myynti kasvoi viime vuonna 23 prosentilla ja luomuelintarvikkeiden 13 prosentilla, siinä missä päivittäiskauppa kasvoi alle viisi prosenttia.

Valtion kulutuksen ja investointien suuntaamisessa ei Suomessa kuitenkaan juuri hyödynnetä kehitysindikaattoreita, jotka kuvaavat ihmisten ja luonnon hyvinvointia. Esimerkiksi valtion budjettineuvotteluita vahvasti ohjaavat talouskatsaukset keskittyvät vain bruttokansantuotteen kasvunäkymiin (BKT).

BKT mittaa kotimaisen tuotannon määrää rekisteröimättä esimerkiksi koulutusta, luonnonvarojen kulutusta tai eriarvoisuutta. Toisaalta sitä kasvattaa esimerkiksi järjestäytyneet rikollisuus.

“ *Kansantulo ei juurikaan pysty mittaamaan kansakunnan hyvinvointia.*

BKT:n kehittäjä Simon Kuznets² ”

HUOMISEN SUOMI: Valtion politiikkaa ja budjetointia ohjaavat ihmisoikeudet, hyvinvoinnin tavoittelu ja ekologiset rajat. Seuratuin kehityksen mittari on Yhdysvalloissa kehitetty aidon kehityksen indikaattori (Genuine Progress Indicator, GPI), jota kohottavat esimerkiksi korkeakoulutus, kotitaloustyö ja kulutus, ja laskevat esimerkiksi tulonjaon epätasaisuus, vajaatyöllisyys, luonnonvarojen käyttö ja onnettomuudet³.

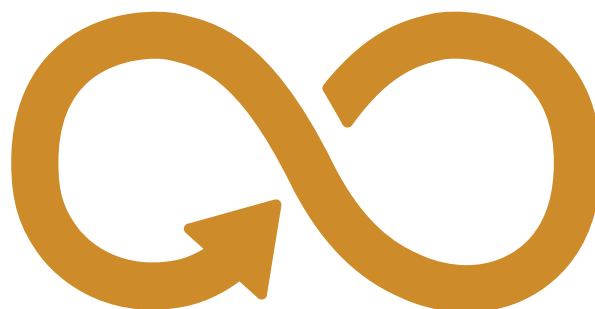
GPI antaa tulokseksi yhden luvun, jota käytetään julkisessa keskustelussa ja kansainvälisissä vertailuissa aivan kuten BKT:tä käytettiin aiemmin. Lisäksi seurataan useita yksityiskohtaisempia indikaattoreita, jotka kertovat kestävä kehityksen eri ulottuvuuksien edistymisestä (ks. www.kestavakehitys.fi). Talouskasvua ei enää pidetä yhteiskunnallisena tavoitteena.

Suomen tulee:

- ✓ Nostaa BKT:n rinnalle laajempia kehitysindikaattoreita, jotka kuvaavat inhimillistä hyvinvointia ja ympäristön tilaa. Näiden kehitysindikaattorien tulee olla ensisijaisia valtion politiikan ja budjettien määrittelyssä ja seurannassa.
- ✓ Tukea kansalaistoimintaa ja -järjestöjä, jotka edistävät yritystoiminnan ja kulutuksen vastuullisuutta.
- ✓ Edistää vastuullista tuotantoa valtion ja muiden julkisten organisaatioiden ostoilla. Erityisesti julkisten hankintojen sosiaalisen vastuullisuuden edistämiseksi tarvitaan kansallinen strategia, indikaattorit ja seuranta.

- 1 Aiheesta on keskusteltu 1.2.2018 järjestetyssä pyöreän pöydän keskustelussa, jonka kutsui koolle Kehys ry:n kestävä talouden työryhmä. Tilaisuuteen osallistui 25 asiantuntijaa kansalaisjärjestöistä, julkisista organisaatioista ja yliopistoilta.
- 2 Kuznets, S. (1934) National Income, 1929–1932. Senate Document No. 124, 73rd Congress, 2nd Session (tekstin viittaus sivulta 7).
- 3 Tietoa eri mittareista, ks. Hoffren, Jukka & Inka Lemmetyinen & Leeni Pitkä (2010). Esiselvitys hyvinvointi-indikaattoreista. Mittareiden vertailu ja kehittämiskohteet. Sitran selvityksiä 32. Sitra, Helsinki.

“ *Kunnat ja muut julkiset organisaatiot hankkivat tietämättään jopa pakko-työllä tehtyjä tuotteita.* ”

Tavoite 12: Vastuullista kuluttamista

– Tietoisuus kestävästä kulutus- ja tuotantotavoista ja mahdollisuus toteuttaa niitä ajassa kuuluvat kaikille.

Reilu kauppa ry¹

Paikallinen taso

TILANNE NYT: Kunnat ja maakunnat pystyvät vaikuttamaan tuotannon ja kulutuksen vastuullisuuteen omilla ostoillaan. Suurina ostajina niiden ostokriteerit vaikuttavat paitsi yksittäisten palveluiden ja tuote-erien vastuullisuuteen, myös yritysten yleisiin toimintatapoihin. Julkisiin hankintoihin käytetään vuosittain noin 16 prosenttia Suomen kansantaloudesta.

Vastuullisuus- ja laatuksymykset jäävät julkisissa hankinnoissa usein hintakilpailun jalkoihin. Pelkän hinnan perusteella tehtyjen hankintojen vastuullisuus on varsin kyseenalainen, sillä työ-, ihmisoikeus- ja ympäristöongelmat ovat yleisiä esimerkiksi elintarvikkeiden, elektroniikan, tekstiilien, huonekalujen ja katukivien tuotannossa¹. Äärimmäisiä ihmisoikeusloukkauksia kuten pakkotyötä esiintyy Suomessakin.

Hankintalain uudistuminen antoi vuonna 2017 julkisille toimijoille entistä selkeämmän oikeuden ottaa tuotannon vastuullisuus huomioon hankinnoissaan. Vinkkejä työ- ja ihmisoikeuksiin liittyvien hankintakriteerien käytöstä voi hakea esimerkiksi valtion ja kuntien yhteishankintayksiköiden eli Hanselin ja KL Kuntahankintojen keväällä 2018 toteuttamista tietokone- ja huonekaluhankinnoista².

Esimerkkejä järjestöyöstä

Suomalaisjärjestöt tekevät yhteistyötä sekä julkisten hankintayksiköiden että päättäjien kanssa julkisten hankintojen vastuullisuuden vahvistamiseksi.

Viisitoista suomalaisjärjestöä julkaisi syksyllä 2017 Vinkkejä vastuullisten kehitysmaahankintojen tekemiseen -oppaan. Hankinta-asiantuntijoille ja poliitikoille suunnattu opas antaa vinkkejä siitä, miten vastuullisuutta voidaan edistää hankintaprosessin eri vaiheissa suunnittelusta tuotannon vastuullisuuden todentamiseen sopimuskauden aikana.

Järjestökoalitio jatkaa kampanjointia vuoteen 2020 saakka. Kampanjan tavoitteena on kannustaa hankintayksiköitä kokeilemaan vastuullisuuskriteereitä ja julkistaa hyviä esimerkkejä myönteisen lumipalloilmion aikaansaamiseksi. Lisätietoja: reilukauppa.fi/vastuullisethankinnat³.

Kunnat pystyvät edistämään vastuullista kulutusta ja tuotantoa merkittävästi myös tarjoamalla varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa lapsille ja nuorille eväitä omien kulutusvalintojen ja paikallisen päätöksenteon maailmanlaajuisten vaikutusten ymmärtämiseen.

HUOMISEN SUOMI: Julkiset organisaatiot hyödyntävät taloudellista valtaansa, opetusta ja kumppanuuksia vastuullisten tuotanto- ja kulutustapojen edistämiseen. Kunnat ja maakunnat jakavat vastuullisten hankintojen edistämiseen liittyvää työtä keskenään, Ruotsin läänien tapaan: yksi kunta perehtyy ja tukee muitakin vastuullisissa elektroniikka-hankinnoissa, toinen tekstiileissä ja niin edelleen.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Kitkeä lapsityön hyväksikäyttöä ja pakkotyö hankintaketjuistaan. Tuotteiden laadun ja vastuullisuuden tulee vaikuttaa kaikkiin ostopäätöksiin. Ensiaskeleita on vastuullisuustavoitteiden kirjaaminen hankintastrategiaan ja riittävien resurssien varmistaminen hankintayksiköille.
- ✓ Toteuttaa valtakunnallisten opetussuunnitelmien mukaista globaalikasvatusta kaikilla luokka-asteilla ja varmistaa opettajille pääsy globaalikasvatusosaamista vahvistavaan täydennyskoulutukseen.
- ✓ Tehdä pitkäjänteistä yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa esimerkiksi Lapsiystävällinen kunta ja Reilun kaupan kunta -aloitteissa.

1 Suomalaisjärjestöjen hankintakampanja (2017). Vinkkejä vastuullisten kehitysmaahankintojen tekemiseen; Finnwatch (2013). Alkuperä tuntematon. Sosiaalinen kestävyys kuntien julkisissa hankinnoissa. 4/2013. Finnwatch, Helsinki.
2 Finnwatch (2018) Sanoista tekoihin: Sosiaalisen vastuun pilottiprojekti Hansel Oy:n ja KL-Kuntahankinnat Oy:n kanssa
3 Tekstissä on hyödynnetty kansalaisjärjestöjen hankintakampanjan materiaaleja. Kampanjaa koordinoi Reilu kauppa ry ja siihen osallistuvat Eettisen kaupan puolesta ry, Finnwatch, FSC Suomi, Vastuullisen metsänhoidon yhdistys, Ihmisoikeusliitto, Kepa, Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö KIOS, Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet, Maailmankauppojen liitto ry, Marttaliitto, Pelastakaa Lapset, Plan International Suomi, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK, Suomen UNICEF ry ja Suomen World Vision.

Tavoite 15: Maanpäällinen elämä

– Luonnon itseisarvoa on kunnioitettava. Esimerkiksi ekosysteemien pirstoutuminen ja tuhoutuminen sekä salametsästys ovat aiheuttaneet jo nyt vakavan sukupuuttoaallon.

Luonto-Liitto ry

Globaali taso

TILANNE NYT: Tämän päivän lapset ja nuoret joutuvat aikuisina kohtaamaan ilmastonmuutoksen hillinnän valttavan haasteen rinnalla luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien maailmanlaajuisen heikkenemisen. Elämme lajien kuudetta massasukupuuttoaallon aikaa. Lajien ja luontotyyppien uhanalaistuminen on globaalisti etenevä kehitystrendi.¹ Suurin osa maanpäällisen luonnon monimuotoisuudesta keskittyy metsiin. On arvioitu, että vuosit-

“ *Biopolttoaineiden laajamittainen käyttö aiheuttaa painetta luonnon monimuotoisuudelle sekä globaalisti että Euroopassa.* ”

tain 5 000 lajia kuolee sukupuuttoon, suurin osa trooppisen metsäkadon seurauksena. Biodiversiteetin vähenemisen keskeiset syyt ovat elinympäristöjen häviäminen ja pirstoutuminen. Ilmaston lämpeneminen kiihdyttää edelleen lajien sukupuuttoa. Esimerkiksi joidenkin vuoristoissa ja arktisella alueella elävien lajien elinolosuhteet muuttuvat niin, että niitä uhkaa sukupuutto, kun lajit eivät enää voi siirtyä viileämpään ilmastoon. Ilmastonmuutos uhkaa myös ekosysteemien vakautta ja saattaa muuttaa dramaattisesti lajien välisiä suhteita. Biodiversiteetin vähenemisen myötä ihmisenkin voi sairastua. Luonnon monimuotoisuuden vähenemisellä on yhteys esimerkiksi autoimmuunisairauksiin.²

Ihmisen toiminta, kuten metsien raivaaminen asutuksen ja viljelyn tieltä, aiheuttaa moninaisia paineita lajistolle ja luontotyypeille. Edelleen kasvaa myös paine käyttää metsien puuraaka-ainetta energiantuotannossa. Kestävästi tuotetuilla biopolttoaineilla on roolinsa fossiilisten polttoaineiden korvaajina, mutta kaikki biopolttoaineet eivät tarjoa todellisia päästövähennyksiä. Parhaat ilmastohyödyt saadaan jäteraaka-aineita ja sivuvirtoja hyödyntävistä biopolttoaineista. Fossiilisten polttoaineiden korvaaminen biopolttoaineella niin, että samalla ei vähennetä energian ja luonnonvarojen kulutusta, pikemminkin siirtää kuin vä-

hentää kielteisiä ympäristövaikutuksia. Ilmastopäästöjen lisäksi biopolttoaineiden laajamittainen käyttö aiheuttaa painetta luonnon monimuotoisuudelle sekä globaalisti että Euroopassa.³

TULEVAISUUDEN SUOMI: Suomi tekee globaalisti vastuullista ympäristöpolitiikkaa tarjoamalla riittäviä kannustimia kehitysmaille, jotta ne voivat edistää suojelu- ja metsistystoimia. Suomi on tunnettu suojeltujen lajien salametsästyksen ja -kaupan vastaisesta toiminnastaan. Se esimerkiksi parantaa paikallisten yhteisöjen valmiuksia hankkia elantonsa kestäväillä tavoilla sekä toimii aktiivisesti kansainvälisillä areenoilla. Suomi ottaa EU-puheenjohtajuuskaudellaan vuoden 2019 jälkipuoliskolla vahvan roolin maanpäällisen elämän suojelun edistämisessä.

Suomen tule:

- ✓ Peräänkuuluttaa yritysvastuuta biodiversiteettikadon pysäyttämiseksi.
- ✓ Ajaa EU:n päästötavoitteen nostoa ja hiilinielujen vahvistamista määrätietoisesti, erityisesti osana EU-puheenjohtajuuskauttaan, mikä tarkoittaa, että EU kiristäisi aikomaansa panostusta Pariisin sopimuksen toimeenpanoon.
- ✓ Edistää ilmastoneuvotteluissa ja muissa kansainvälisissä yhteyksissä ekosysteemien hiilinieluja ja -varastoja edistäviä tavoitteita ja toimenpiteitä, mukaan lukien metsien ennallistaminen, metsiensuojelu ja suometsien suojelu.

- 1 International Union for Conservation of Nature, IUCN (2017). The IUCN Red List of Threatened Species, 2017-3. <http://www.iucnredlist.org/about/summary-statistics> (22.3.2018)
- 2 Hanski, Ilkka (2016). A Brief Biodiversity Tour. Helsingin yliopisto, Helsinki. <https://www.youtube.com/watch?v=9IU9ZtEdgWU> (22.3.2018)
- 3 Matthews, Robert et al. (2015). Carbon impacts of biomass consumed in the EU: quantitative assessment. Euroopan unionin tilaaman hankkeen (DG ENER/C1/427) loppuraportti. Osa A: pääraportti, joulukuu 2015. The Research Agency of the Forestry Commission, Bristol.

Tavoite 15. Maanpäällinen elämä

– Luonnon itseisarvoa on kunnioitettava. Esimerkiksi ekosysteemien pirstoutuminen ja tuhoutuminen sekä salametsästys ovat aiheuttaneet jo nyt vakavan sukupuuttoaalton.

Luonto-Liitto ry

Kansallinen taso

TILANNE NYT: Kasvava biotalous on tarkoittanut lisääntyvää puunkäyttöä. Lisääntyvät hakkuumäärät uhkaavat metsäluonnon monimuotoisuutta ja kiihdyttävät ilmastonmuutosta¹. Sipilän hallituksen tavoitteena on lisätä hakkuuta nykyisestä ennätystasosta 20 prosenttia.²

Noin 36 prosenttia uhanalaisista lajeista elää ensisijaisesti metsissä. Suomen metsät ovat 816 uhanalaisen lajin tärkein elinympäristö. Metsälajien uhanalaisuuden keskeisiä syitä ovat vanhojen metsien ja lahopuun väheneminen. Molemmat ovat suoraa seurausta vuosikymmeniä jatkuneesta intensiivisestä metsätaloudesta.³ Metsien elinympäristötyypeistä 70 prosenttia on luokiteltu uhanalaisiksi.⁴

Suomessa suurpetojen suojeluun liittyy erityisiä haasteita. Susi, karhu, ahma ja ilves ovat EU:n luontodirektiivillä suojeltuja. Direktiivi pyrkii turvaamaan harvinaisten ja uhanalaisten eliölajien säilymisen yhteisön alueella. Vuonna 2017 tehdyn kanta-arvion mukaan Suomessa on 150–180 susisykilöä⁵, ja susipopulaatiossa näkyy merkkejä alhaisesta geneettisestä diversiteetistä.⁶ Erittäin uhanalaisia ahmoja arvioidaan Suomessa olevan 220–250 yksilöä. Ilves on silmällä pidettäväksi luokiteltu laji, joten sen kannan tulisi edelleen antaa kasvaa.⁷ Suotuisan suojelutason saavuttamista uhkaavat suden ja ahman osalta paitsi salametsästys, myös näiden metsästyksen myönnettävät poikkeusluvat. Petojen aiheuttamia haittoja ja uhkia kotieläimille ja ihmiselle tulisi ensisijaisesti vähentää menetelmin, jotka eivät edellytä eläinten tappamista.⁸

Metsätalous on merkittävin syy myös suoluonnon ahdistukseen. Soiden ojitusten seurauksena lähes kaikki suotyypit ovat uhanalaisia Etelä-Suomessa.⁹ Turpeeseen vuosituhansien kuluessa kertyneiden hiilivarastojen hajoaminen soiden ojitamisen seurauksena kiihdyttää ilmastonmuutosta. Ojitukset pilaavat myös vesistöjä lisäämällä kiintoaineksen ja ravinteiden huuhtoutumista. Uuden tutkimustiedon mukaan metsätalouden vesistö päästöt ovat soiden ojitamisen seurauksena jopa kaksin- tai kolminkertaiset aiemmin arvioituun verrattuna¹⁰.

Hakkuiden lisäys hallituksen tavoittelemalla tavalla puolittaisi Suomen metsien hiilinielun, mikä kumoaisi suuren osan muilla sektoreilla tehtävistä kansallisista ilmastotoimista.¹¹

Varsinaisista metsistä eli niin sanotusta tuottavasta metsämaasta on vain noin 5,7 prosenttia lakisääteisesti hakkuilta suojeltua. Suojelu painottuu pohjoiseen, Etelä-Suomen metsistä on suojeltu vain 2,6 prosenttia. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSO yrittää paikata metsien heikkoa suojelutilannetta vapaaehtoisella suojelulla. Ohjelman rahoitusta on nykyhallituksen aikana leikattu kuitenkin jopa 70 prosenttia. Vaikka leikkaukset peruttaisiin ja ohjelman jo kertaalleen vuosikymmenellä eteenpäin siirretyt suojelutavoitteet saavutettaisiin, oltaisiin edelleen kaukana riittävästä suojelualueverkostosta. METSO-ohjelman esittämä suojelutavoite kahdellekymmenelle vuodelle on 96 000 hehtaaria, noin 0,5 prosenttia Suomen metsämaasta. Avohakkuita tehdään reilusti enemmän jo yhdessä vuodessa, noin puolitoistakertainen määrä.

“ Metsien suojelu on luotettavin tapa sitoa hiiltä. ”

Ilmastonmuutos etenee hälyttävää vauhtia, eivätkä ripeäkään päästövähennykset yksin riitä sen torjumiseen. Metsien ja metsämaan kyky sitoa ja varastoida ilmakehästä hiiltä on paras jäljellä oleva mahdollisuutemme tasapainottaa ilmastoa. Metsien ja soiden suojelu on luotettavin tapa sitoa hiiltä.

Suurin osa Suomen metsistä on yksityisomistuksessa. Vaikka jokaisella metsänomistajalla on oma vastuunsa luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä, on yhteiskunnan varmistettava metsätalouden kestävyys säännöksillä ja ohjaamalla tukijärjestelmiä.

HUOMISEN SUOMI: Metsien hakkuumääriä sekä luonnolle ja ilmastolle haitallisia avohakkuita on vähennetty. Valtion mailla edistetään entistä kestävämpää, metsän peitteisenä säilyttävää metsätaloutta. Metsätalouden tuet on ohjattu luonnon tilaa parantaviin toimiin. Ympäristölle haitalliset metsätalouden tuet on lakkautettu. Heikentyneiden elinympäristöjen kuten soiden ennallistamisen rahoitusta on

lisätty ja laadittu kunnianhimoinen kansallinen ennallistamisohjelma. Ilmaston ja luonnon kannalta haitallisimpien jakeiden käyttö bioenergian raaka-aineena on lopetettu (kannonnosto, järeä runkopuu sekä lahopuu). Turpeen energiakäyttö on lopetettu vuoteen 2025 mennessä.

Euroopan unionin luontodirektiivin mukainen uhanalaisten lajien suotuisan suojelun taso on saavutettu. Lajien poikkeusluvalla tapahtuvan metsästyksen lupaharkintaa edeltää arviointi suojelun suotuisan tason säilyttämisestä ja tyydyttävistä vaihtoehdoista. Käytetään monipuolisesti sellaisia menetelmiä, jotka eivät edellytä eläinten tappamista, kun turvataan suden ja ihmisen rinnakkaiselo, mukaan lukien kotieläinten ja koirien suojelu. Ilveksen kannanhoito sallii kannan kasvun.⁷

Suomen tulee:

- ✓ Lisätä metsien ja soiden suojelualueita. METSO-ohjelman riittävä rahoitus on palautettava ja varmistettava metsien suojelun jatkuminen myös METSO-ohjelman eli vuoden 2025 jälkeen.
- ✓ Suojella Nagoyan sopimuksen sitoumuksen mukaisesti vähintään 17 prosenttia Suomen metsäpinta-alasta maantieteellisesti kattavasti ja luontotyyppien osalta edustavasti. Kaikki luonnontilaisiksi luokitellut metsät on suojeltava.
- ✓ Lopettaa soiden ojituksen tukeminen ja tehdä soiden ojitus luvanvaraiseksi, sekä suojella myös soidensuojelun täydennysohjelman valmistelussa tunnistetut arvokkaat alueet. Soidensuojelun täydennysohjelma on toteutettava alkuperäisessä laajuudessaan.¹⁰

- 1 Sandell, Markku (2017). Tutkijoiden julkinen kirje: Suomen metsänkätösuunnitelmat eivät hillitse ilmastonmuutosta ja ovat uhka monimuotoisuudelle. Yle-uutinen/ilmastonmuutos, 24.3.2017.
- 2 Valtioneuvoston kanslia (2015). Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015 [s.24].
- 3 Rassi, Pertti & Esko Hyvärinen & Aino Juslén & Ilpo Mannerkoski (toim.) (2010). Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Julkaistu 1.12.2010. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- 4 Raunio, Anne & Anna Schulman & Tytti Kontula (toim.) (2008). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristö 8/2008. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- 5 Luonnonvarakeskus, Luke (2017). Arvio Suomen susikannan koosta maaliskuussa 2017. Luke-uutinen 7.6.2017.

- 6 Laikre, L. et al. (2016). Metapopulation effective size and conservation genetic goals for the Fennoscandian wolf (*Canis lupus*) population. *Heredity* volume 117, pages 279–289 (2016). (22.3.2018)
- 7 Luontoliitto (2017). Lausunto ilveskannan hoitosuunnitelmasta maa- ja metsätalousministeriölle.
- 8 Luontoliitto (ei pvm). Keeping the Wolf from the Door. Analysis of the applications for derogation-based wolf hunting permits in Finland during the years 2016–2017. Luontoliiton susiryhmä. Luontoliitto, Helsinki.
- 9 Raunio, Anne & Anna Schulman & Tytti Kontula (toim.) (2008). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristö 8/2008. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- 10 Soidensuojelun täydennysohjelman historia. <https://www.sil.fi/mita-me-teemme/suot/soidensuojelu-1>
- 11 Suomen luonnonsuojeluliitto (2016). Uusi energia- ja ilmastostrategia pienentää Suomen hiilinielua pysyvästi. Tiedote 24.11.2016.

Tavoite 15. Maanpäällinen elämä

– Luonnon itseisarvoa on kunnioitettava. Esimerkiksi ekosysteemien pirstoutuminen ja tuhoutuminen sekä salametsästys ovat aiheuttaneet jo nyt vakavan sukupuuttoaallon.

Luonto-Liitto ry

Paikallinen taso

TILANNE NYT: Suomen perustuslain mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Kunnat omistavat Suomen metsistä vain muutaman prosentin. Kuntien omistamilla metsillä on kuitenkin määräänsä suurempi vaikutus ihmisten elinympäristöön, koska ne sijaitsevat enimmäkseen siellä missä ihmiset asuvat, taajama-alueilla ja niiden läheisyydessä. Huomattava osa kuntametsistä onkin kaavoitettu virkistysalueiksi. Luonnoltaan vetovoimaiset kuntametsät innostavat ihmisiä ulkoilemaan. Luonnossa liikkuminen vaikuttaa positiivisesti kuntalaisten terveyteen ja vähentää kuntien terveysmenoja.

“ Luonnossa liikkuminen vaikuttaa positiivisesti kuntalaisten terveyteen. ”

Hallitusti luonnontilaisilla kuntametsillä voidaan edistää merkittävästi myös uhanalaisten lajien ja luontotyyppien suojelua. Hallittu luonnontila on myös edullinen tapa hoitaa virkistysmetsiä.

Maakuntauudistus uhkaa johtaa ympäristön kannalta selviin heikennyksiin. Maakuntauudistuksessa aluehallintovirastot sekä elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukset yhdistetään uudeksi lupa- ja valvontavirastoksi, jonka nimeksi tulee Luova. Hallituksen suunnitelmissa on esitetty heikennystä ympäristölupien valvontaan, kun yleisen edun valvontaan keskittyvä valvontayksikkö ja viranomaisen valitusoikeus on esitetty poistettavaksi esityksestä. Esimerkiksi yritysten ympäristölupien kohdalla tämä tarkoittaisi sitä, että viranomaiset eivät voi enää valittaa päätöksistä, vaikka ne olisivat ekologisesta tai juridisesta näkökulmasta puutteellisia.¹

HUOMISEN SUOMI: Kaikkien oikeus lähiluontoon huomioidaan suunnittelussa ja tiedostetaan, että kaupunkimetsät ovat erityisen tärkeitä niille ihmisille, joilla on rajoitetut mahdollisuudet liikkua. On huolehdittu, että metsät ovat

kaupungissakin riittävän lähellä asukkaita, jotta elvyttävät ja stressistä palauttavat luontoelämykset ovat helposti saavutettavissa. Kunnat ovat ottaneet aktiivisen roolin ympäristökasvatuksen kannalta arvokkaiden lähimetsien suojelijoina. Virkistysalueilla hoidon periaatteeksi on valittu niin sanottu hallittu luonnontila, jolloin tehdään vain turvallisuuden ja virkistyskäytön kannalta välttämättömiä hoitotoimenpiteitä. Erityisesti koulujen läheiset metsäiset viheralueet on turvattu.

Tiedostetaan, että kaupunkimetsät ja kaupunkien suojelualueet ovat tärkeitä lapsen ja nuoren luontosuhteen muodostumiselle. Huomioidaan, että ne ovat myös varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten ympäristökasvatukselle ja -opetukselle merkittäviä oppimisympäristöjä. Huolehditaan siitä, että asukkaiden saatavilla on monimuotoisia, erilajisten ja -ikäisten puiden muodostamia metsiä, joissa lajisto on käsiteltyä talousmetsää rikkaampi, sillä ne ovat ihanteellisia paikkoja oppia luonnon monimuotoisuudesta.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Nostaa kuntien metsäomaisuuden hoidon pääperiaatteeksi luonnon monimuotoisuudesta ja ihmisten virkistyskäytöstä ja ympäristökasvatuksesta huolehtiminen.
- ✓ Ohjata kuntia siirtymään talousmetsiensä hoidossa avohakkuuttomaan metsätalouteen ja suojelemaan luonnonsuojelullisesti arvokkaita luontoalueensa, sekä ohjata kaavoitusta turvaamaan paremmin virkistysalueet ja lähiluonto.
- ✓ Tarjota kouluille, päiväkodeille ja oppilaitoksille mahdollisuus hyödyntää luonto- ja ympäristökoulujen palveluita ja järjestöjen kouluvierailuita ja saada näin tukea oppimisympäristöjen monipuolistamiseen ja ulkona oppimiseen ja ympäristökasvatukseen. (OPS 2016)
- ✓ Maakuntauudistuksessa on turvattava riippumaton ympäristön ja yleisen edun viranomaisvalvonta ja ympäristöhallinnon resurssit.

¹ Suomen luonnonsuojeluliitto (2018). Kirjallinen kommentti laista valtion lupa- ja valvontavirastosta (19.1.2018). <https://www.sll.fi/ajankohtaista/liitto/2018/sll-vm-luova-190118> (4.4.2018).

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

– Kestävän kehityksen saavuttaminen vaatii kaikkien osallistumista ja riittäviä resursseja

Kepa ry

Globaali taso

TILANNE NYT: Vuonna 2018 varsinainen kehitysyhteistyö on 544 miljoonaa euroa. Kokonaisuudessaan Suomen kehitysyhteistyö on 886,3 miljoonaa eli 0,38 prosenttia bruttokansantulosta. Summa on viisi miljoonaa enemmän kuin edellisvuonna. Vaikka korotus on sinällään myönteinen asia, ei Suomi tule tällä vauhdilla saavuttamaan kansainvälisesti lupaamaansa ja hallitusohjelmaankin kirjattua tavoitetta ohjata 0,7 prosentin osuus bruttokansantulostaan kehitysyhteistyyöhön ainakaan seuraavaan kolmeenkymmeneen vuoteen. Suomen kaikkein köyhimmille maille suuntaama kehitysyhteistyörahoitus putoaa edelleen rajusti vuonna 2015 myönnettystä 0,22 prosentista BKTL:sta arviolta vain 0,16 prosenttiin vuonna 2018. OECD DAC:n tuorein vertaisarvio suosittaa Suomelle tiekartan laatimista 0,7 – ja 0,2 -tavoitteiden saavuttamiseksi¹.

Kansalaisjärjestöt toimivat vuonna 2017 valmistuneiden ulkopuolisten evaluaatioiden mukaan kustannustehokkaasti ja tuloksellisesti myös niillä alueilla ja teemoissa, joihin muu kehitysyhteistyö ei välttämättä yletä². Ulkoasiainvaliokunta piti budjettilausunnossaan tärkeänä evaluaatioiden positiivisten tulosten huomioimista ja suositti korotuksia kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyömäärärahoihin vuoden 2018 budjetissa³. Valitettavasti kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön esitettiin lausunnosta huolimatta samaa, 65 miljoonan euron leikattua tasoa kuin kahtena edellisenäkin vuonna. Tällä hetkellä järjestöjen osuus kehitysyhteistyön kokonaisrahoituksesta on alimmillaan kuuteentoista vuoteen.

Kehitysmaiden yhteiskunnallisen kehityksen kannalta on keskeistä maiden oman veronkantokyvyn vahvistaminen. Suomi on tunnistanut tämän kehityspolitiikassaan ja tukee kehitysyhteistyössä verojärjestelmien kehittämistä. Suomi menettää vuosittain jopa yli miljardi euroa aggressiivisen verosuunnittelun takia⁴, ja kehitysmaat yli 100 miljardia dollaria. On kaikkien etu torjua verovälttelyä mahdollisimman tehokkaasti. Veroparatiisitalouden kitkeminen toisi kipeästi kaivattuja varoja, joita myös kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen kaipa.

Suomen veropolitiikassa ei kuitenkaan tällä hetkellä huomioida vaikutuksia kehitysmaiden veronkantokykyyn. Syksyllä 2017 eduskunta käsitteli ehdotusta direktiiviksi,

joka velvoittaisi verokonsultit ilmoittamaan aggressiivisista verojärjestelyistä viranomaisille. Suomen kannassa ei huomioitu lainkaan sitä, että ehdotus jätti kehitysmaiden veroviranomaiset pimentoon ja sisälsi tietojenvaihdon vain EU-maiden kesken⁵. Kehitysmaita köyhdyttävä verovälttely ei lopu, ellei rahahanoja veroparatiiseihin tukita.

Ilmastonmuutos uhkaa tehdä tyhjäksi jo saavutettuja kehitystuloksia. Maailmanpankin mukaan jopa sata miljoonaa ihmistä uhkaa vajota takaisin köyhyyteen vuoteen 2030 mennessä ellei ilmastonmuutokseen suhtauduta vakavasti.

“ Tällä hetkellä järjestöjen osuus kehitysyhteistyön kokonaisrahoituksesta on alimmillaan ainakin kuuteentoista vuoteen. ”

Tämä tarkoittaa uuden rahoituksen tarvetta myös kehitysmaiden ilmastotoimiin. Silti monet valtiot – myös Suomi – kattavat ilmastotoimet köyhyyden vähentämiseen tarkoitettua kehitysavusta. Ilmastorahoitus vie jo nyt kasvavan siivun kehitysyhteistyömäärärahoista, ja kattoi vuonna 2014 viidenneksen kaikesta kehitysavusta. Ilmastokestävyyttä edistävän kehitysyhteistyön arvo on laskenut vuoden 2015 toteutuneesta 245 miljoonasta eurosta vuoden 2016 toteutuneeseen 189 miljoonaan euroon. Vuodelle 2017 ennakoitu luku on 165 miljoonaa euroa. Pudotusta vuosien 2015 ja 2017 välillä on noin kolmannes, 80 miljoonaa euroa. Painotus finanssimuotoiseen tukeen vaikuttaa todennäköisesti Suomen ilmastorahoituksen jakautumiseen sopeutumisen ja hillinnän välillä siten, että ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumisen osuus rahoituksesta laskee, vaikka sille on suurempi tarve etenkin köyhimmissä maissa.

HUOMISEN SUOMI: Kaikkea kehitysyhteistyövaroin tuettua kehitysyhteistyötä sitovat samat kehitystavoitteet sekä vaatimukset avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä. Suomi on saavuttanut 0,7 - ja 0,2 prosentin tavoitteensa ja on kansainvälisesti luotettu, pitkäjänteisen ja kumppanimaiden tarpeisiin pohjautuvaan kehitysyhteistyöhön sitoutunut toimija.

EU on suunnannäyttävä aidosti maailmanlaajuisessa yhteistyössä, joka takaa oikeudenmukaisen, globalisaation ja automaation aikakaudella toteutuvan verotuksen. Suomi tukee kehitysmaiden veronkantokykyä ja niiden vaikuttamismahdollisuuksia kansainvälisillä areenoilla. Mallia tähän on otettu YK:n koordinoimista ilmastoneuvotteluista.

Suomi on linjannut kehityspoliittisen selonteon yhteydessä ilmastorahoituksen painopisteet sekä laatinut suunnitelman rahoituksen tasaisesta kasvusta. Selonteossa Suomi on sitoutunut ohjaamaan ilmastorahoituksestaan puolet ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja määritellyt vähiten kehittyneille maille suunnatun tuen osuuden. Suomi myös edistää yhtenäistä ilmastorahoituksen määritelmää, mikä puolestaan edesauttaa kansainvälisesti sovittujen ilmasto- ja kehitystavoitteiden saavuttamista.

Suomen tulee:

- ✓ Laatia suunnitelma ja aikataulu sille, kuinka Suomi saavuttaa 0,7- ja 0,2 -tavoitteet ennen vuotta 2030.
- ✓ Kasvattaa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden rahoitusta viiteentoista prosenttiin Suomen varsinaisesta kehitysyhteistyöstä.
- ✓ Tukea YK:n roolin vahvistamista kansainvälisessä verotusta koskevassa yhteistyössä ja sen alaisia hallitustenvälisiä neuvotteluista, jotta kaikilla mailla on mahdollisuus osallistua verojärjestelmän uudistamiseen.
- ✓ Nostaa Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus 200 miljoonaan euroon vuodessa vuoteen 2020 mennessä sekä palauttaa päästöhuutokauppatulot kansainväliseen kehitys- ja ilmastorahoitukseen.

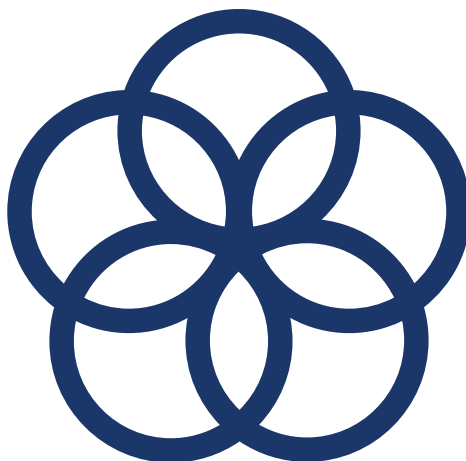
1 OECD (2017). OECD Development Co-operation Peer Reviews: Finland 2017. OECD Publishing, Paris.

2 Kepa (2017). Selvitys: Järjestöjen kehitysyhteistyö on tuloksellista ja ansaitsee rahoituksensa. Tiedote, 26.9.2017; Chapman, Nick et al. (2017). Evaluation. Programme-based Support through Finnish Civil Society Organizations III. FCG International. Evaluation on Finland's Development Policy and Cooperation 2017/5. Ministry for Foreign Affairs of Finland, Helsinki.

3 Ulkoasiainvaliokunta, UaVL (2017). Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018. UaVL 8/2017 vp.

4 Finnwatch (2016). Arvioita monikansallisten yritysten aggressiivisen verosuunnittelun laajuudesta Suomessa. Finnwatch 6/2016. Finnwatch, Helsinki; United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD (2015). World Investment Report 2015. Reforming International Investment Governance. United Nations, New York and Geneva.

5 Valtioneuvosto (2017). Valtioneuvoston U-kirjelmä, U 43 2017 vp. 24.8.2017.

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

– Kestävän kehityksen saavuttaminen vaatii kaikkien osallistumista ja riittäviä resursseja

Kepa ry

Kansallinen taso

TILANNE NYT: Aktiivinen ja moninainen kansalaisyhteiskunta on toimivan demokratian keskeinen tekijä. Kansalaisjärjestöt nostavat uudistuksia kansalliseen keskusteluun ja ovat edelläkävijöitä niiden käytännön toteuttamisessa. Suomea ei ole turhaan kutsuttu kansalaisjärjestöjen luvatuksi maaksi. Suomalaisjärjestöt ovat osallistuneet vuosikymmenten ajan yhteiskunnan rakentamiseen niin kotimaassa kuin maailmalla. Tätä suomalaisen yhteiskunnan vahvuutta on syytä varjella, samaan aikaan kun puolustamme myös muiden maiden kansalaisyhteiskuntien toimitilaa.

Viestintä- ja globaalikasvatustuki (VGK) kaavailtiin siirrettävän ulkoministeriöstä Opetushallituksen hallinnoitavaksi, jolloin järjestöjen sijaan tuen hakijoina olisivat toimineet kunnat ja yksityiset oppilaitokset. Uudessa mallissa järjestöt olisivat jääneet kumppanin asemaan. Helmikuussa 2018 ulkoministeriö kuitenkin päätti säilyttää tuen kansalaisjärjestöjen käsissä. Kymmenet globaalikasvatustyötä tekevät järjestöt kampanjoivat aktiivisesti tukimuodon säilyttämisen puolesta. Kepan koostaman näkemyspaperin alikirjoitti 45 kansalaisjärjestöä. Uudistuksen myötä useiden järjestöjen globaalikasvatustyö olisi uhannut loppua.

Suomi toimeenpanee vuoden 2018 aikana EU:n veronkiertodirektiivin, jolla pyritään puuttumaan aggressiiviseen verosuunnitteluun. Valtiovarainministeriö julkaisi luonnoksen paketin ensimmäisestä osasta, korkomenojen vähennysoikeuden rajoittamisesta, vuoden 2018 alussa¹. Esitys mahdollistaa korkoverosuunnittelun jatkossakin.

“ Aktiivinen kansalaisuus tunnustetaan olennaisena osana avointa ja osallistavaa yhteiskuntaa. ”

Jäsenmaat voivat direktiivin puitteissa antaa yritysten vähentää verotuksessa korkomenoja summan, joka vastaa jopa kolmeakymmentä prosenttia oikaistusta elinkeinotoiminnan tuloksesta. Teollisuusmaiden yhteistyöjärjestö OECD:n veropohjien rapautumista ja voitonsiirtoa torjuva BEPS-hanke suosittelee rajan asettamista 10–30 prosenttiin². Valtiovarainministeriön Suomeen esittämä 25 prosentin raja on tämän haarukan yläpäässä ja perusteettoman korkea suhteutettuna Suomen korkotasoon.

HUOMISEN SUOMI: Kestävän kehityksen tavoitteet on huomioitu johdonmukaisesti ottamalla ne hallitusohjelman ohjenuoraksi ja osaksi valtion budjetointia sekä lainsäädäntöprosesseja. Kansalaisyhteiskunnan osallistumismahdollisuudet on turvattu ja järjestöjen asiantuntemusta hyödynnetään kestävän kehityksen toimeenpanossa.

Aktiivinen kansalaisuus tunnustetaan olennaisena osana avointa ja osallistavaa yhteiskuntaa. Kansalaisille tarjotaan tarvittavat tiedot ja taidot kestävän kehityksen edistämiseksi koulutuksella ja kasvatuksella. Kasvatuksen ja koulutuksen parissa toimivat tahot ovat sitoutuneita kestävän kehityksen edistämiseen yhteistyössä laaditun suunnitelman mukaisesti. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden viestintä- ja globaalikasvatustoimintaan suunnataan pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti resursseja, jotta suomalaisten tietoisuus globaalista maailmasta lisääntyy.

Suomen tule:

- ✓ Varmistaa kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ja edistää päätöksenteon ja tiedonsaannin avoimuutta sekä kotimaassa että osana kansainvälistä yhteistyötä.
- ✓ Laatia poikkihallinnollinen suunnitelma kestävää kehitystä edistävälle kasvatukselle ja koulutukselle yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.
- ✓ Otaa kestävän kehityksen tavoitteet hallitusohjelman pohjaksi sekä kehittää tavoitteet huomioon ottavaa budjetointia.
- ✓ Korjata tiedonkeruussa ja seurannassa havaittuja puutteita, jotta kestävän kehityksen edistymisestä saadaan ajantasaista ja olennaista tietoa.
- ✓ Tehdä aggressiivisesta verosuunnittelusta laitonta toimeenpanemalla EU:n veronkiertodirektiivi tehokkaasti.

1 Valtioneuvosto (2017). Korkovähennysoikeus 2019. Hallituksen esitys eduskunnalle elinkeinoverolain korkovähennysoikeudesta koskevan sääntelyn muuttamisesta. HE-luonnos 22.12.2017.
2 OECD (2017). Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments, Action 4 - 2016 Update: Inclusive Framework on BEPS. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. OECD Publishing, Paris.

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

– Kestävän kehityksen saavuttaminen vaatii kaikkien osallistumista ja riittäviä resursseja

Kepa ry

Paikallinen taso

TILANNE NYT: Harva Suomessa myytävä tuote on nykypäivänä valmistettu täällä, etenkin kokonaan kotimaisista raaka-aineista ja osista. Tuotantoketjut ulottuvat usein maihin, joissa työoloista ja muista ihmisoikeuksista ei ole huolehdittu yhtä hyvin kuin Suomessa. Vuonna 2017 voimaan astunut hankintalaki mahdollistaa kuntia ja maakuntia tekemään entistä vastuullisempia, sosiaaliset ja ympäristökriteerit huomioivia hankintoja.

Ympäristökasvatuksella ja kansalaisjärjestöillä on tärkeä roolinsa kestävän kehityksen tavoitteiden viestinnässä kuntalaisille. Maakuntauudistuksen valmistelun linjausten mukaisesti jokainen maakunta päättäisi maakuntauudistuksen myötä jatkossa itsenäisesti siitä, millaista tukea ympäristökasvatukselle ja ympäristökasvatushankkeille tarjoaa¹. Tämä voi tietää epävarmuutta ja alueellisia eroja etenkin suuremmille ympäristökasvatushankkeille².

Yritysvastuujärjestö Finnwatch ja KL-Kuntahankinnat käynnistivät kesäkuussa 2017 yhteisen projektin, jonka tavoitteena on edistää sosiaalisesti vastuullisia julkisia hankintoja kalusteiden osalta. Projektia rahoittavat Finnwatchille Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK ja Kepa. Projektin perusteella on päädytty asettamaan vastuullisuusvaatimuksia verhoilukankaiden kutomoille ja kalusteiden moottoroitujen osien kokoonpanotehtaille, sillä näissä osa-alueissa on tunnistettu potentiaalista riskimaatua tuotantoa.³

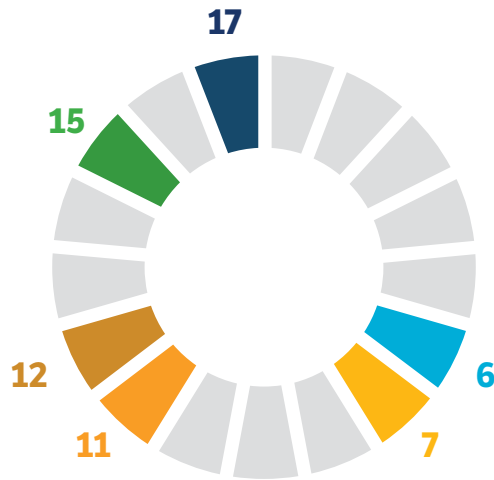
KL-Kuntahankintojen kilpailuttamalla puitesopimuksilla hankitaan kuntiin kalusteita noin viidellätoista miljoonalla eurolla vuodessa. Suurena julkisena hankkijana yhtiöllä on merkittävä rooli markkinoiden vastuullisuuden kirittämisessä. Sosiaalisesti vastuullisia kalusteita koskeva hankintaprosessi dokumentoidaan ja siitä laaditaan julkinen raportti. Hankkeen tavoitteena on levittää parhaita käytäntöjä muille julkisille hankkijoille erityisesti kuntasektorilla. Laadukkaiden vastuullisuuskriteerien käyttö hankinnoissa on kaikkien etu: se edistää niin ihmisoikeuksia kuin suomalaisen työn kilpailukykyä.⁴

HUOMISEN SUOMI: Kunta- ja maakuntatason päätöksenteossa huomioidaan kestävän kehityksen tavoitteet erityisesti päätöksenteon johdonmukaisuutta lisäämällä. Lapsi- ja sukupuolivaikutusten arvioinnit kuuluvat viranhaltijoiden työn rutiiniin, julkisten hankintojen sosiaaliset ja ympäristövaikutukset nähdään niin globaalisti kuin paikallistasollakin. Yhteistyö globaalien kumppaneiden kanssa esimerkiksi ilmastonmuutokseen sopeutumisessa ja sen torjunnassa on tiivistä ja hedelmällistä.

Kuntien ja maakuntien tulee:

- ✓ Järjestää selkeä hakumenettely, jonka kautta ympäristökasvatukselle ja -tietoudelle varattu rahoitus jaetaan vuosittain. Samalla on huolehdittava siitä, että maakunnalliset ympäristökasvatuksen toimijat, esimerkiksi alueellisten ympäristötietouden yhteistyöryhmien toimijat ja kansalaisjärjestöt, saavat tiedon haussa olevasta rahoituksesta ja sen painotuksista. Näin varmistetaan laadukkaan ympäristökasvatus ja -tietousoyön toteutuminen ja kehittäminen maakunnissa.
- ✓ Tukea yhdistysten ja kansalaisryhmien toimintaa lisäämällä niiden toiminta-avustuksia.
- ✓ Tarjota kansalaisille ja päätöksenteon pohjaksi ajantasaista tietoa luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön tilasta.
- ✓ Kirjata hankintaohjeistukseen kestävyteen ja sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvät ohjeet, sekä kouluttaa kuntien hankinnoista vastaavaa henkilökuntaa vastuullisten hankintojen tekemiseen.

- 1 Vähä-Jaakkola, Kati & Katja Viberg & Malva Green (2017). Uudenmaan ympäristökasvatuksen ja -tietousoyden edistämisryhmä Välikkeen kannanotto: Ympäristökasvatuksen ja -tietousoyden edistäminen on turvattuva maakuntauudistuksessa. (19.6.2017)
- 2 ELY (2017). Ympäristökasvatuksen valtakunnalliset hankeavustukset jaettu. Tiedote, 26.6.2017; Keski-Suomen ELY-keskus (ei pvm). Ympäristökasvatuksen ja -valistuksen harkinnanvaraista valtionavustusta saaneet hankkeet 2017.
- 3 Finnwatch (2018). Julkisten hankintojen sosiaalinen vastuullisuus eteni ison harppauksen. Finnwatch-uutinen, 20.3.2018; Finnwatch (2018). Sanoista tekoihin. Sosiaalisen vastuun pilottiprojekti Hansel Oy:n ja KL-Kuntahankinnat Oy:n kanssa. Finnwatch, 1/2018. Finnwatch, Helsinki.
- 4 Motivan hankintapalvelu (2018). Finnwatch ja KL-Kuntahankinnat: Yhteistyöhanke lisää vastuullisuutta kalustehankinnoissa. Tiedote, 30.8.2017.

Kansalaisyhteiskunnan raporttisarjan toisessa osassa käsitellään tavoitteet:

Tavoite 6: Puhdas vesi ja sanitaatio

Tavoite 7: Edullista ja puhdasta energiaa

Tavoite 11: Kestävät kaupungit ja yhteisöt

Tavoite 12: Vastuullista kuluttamista

Tavoite 15: Maanpäällinen elämä

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

